

Riina Ahonen, Kaisa Jämsén & Maiju Kärkkäinen

KONSTIKASTA ORFFIA

Orff-pedagogiikka Taidepäiväkoti Konstin arjessa

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät	Tutkinto	Aika
Riina Ahonen, Kaisa Jämsén ja Maiju Kärkkäinen	Sosionomi (AMK)	Toukokuu 2018
Opinnäytetyön nimi Konstikasta Orffia Orff-pedagogiikka Taidepäiväkoti Konstin arjessa		48 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja Taidepäiväkoti Konsti		
Ohjaaja Lehtori Lea Saari-Kääriäinen		
Tiivistelmä Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa selvitettiin, mitä Orff-pedagogiikka on ja miten se näkyy Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Tutkimuskysymyksinä olivat myös, miten Orff-pedagogiikkaa toteutetaan eri-ikäisten lasten kanssa ja miten työntekijät kokevat Orff-pedagogiikan hyödyt päiväkodin arjessa. Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössä olivat haastattelu, kysely ja havainnointi. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Orff-pedagogiikkaa käsittelevää teoriaosuutta varten haastateltiin kahta Orff-asiantuntijaa. Tämän lisäksi haastateltiin kolmea päiväkodin kasvattajaa, jotka ovat opiskelleet Orff-pedagogiikkaa. Kaikille päiväkodin 21 kasvattajalle teetettiin sähköinen kysely, jolla kartoitettiin heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään Orff-pedagogiikasta päiväkodissa. Kyselyyn vastasi hieman yli puolet päiväkodin kasvattajista. Havainnointi toteutettiin kymmenenä päivänä eri lapsiryhmissä Taidepäiväkoti Konstissa. Havainnointitilanteissa yksi opinnäytetyöntekijöistä videoi toimintaa ja kaksi havainnoi osallistuen välillä toimintaan. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu varhaiskasvatuksesta ja sen ilmaisun eri muodoista sekä Orff-pedagogiikasta. Orff-pedagogiikkaa käsittelevässä teoriaosuudessa avataan Orff-pedagogiikan lapsilähtöisyyttä ja Orff-soittimia. Lisäksi kyseisessä teoriaosuudessa kerrotaan Orff-pedagogien koulutuksesta. Tutkimuksen tulosten perusteella niissä ryhmissä, joissa on Orff-pedagogi, toteutettiin Orff-pedagogiikkaa päivittäin. Puolestaan ryhmissä, joissa ei ole Orff-pedagogia, Orff-pedagogiikkaa toteutettiin muutamasta kerrasta viikossa harvemmin kuin kerran viikkoon. Kyselyn perusteella päiväkodin kasvattajat olivat pääosin motivoituneita Orff-pedagogiikan toteuttamiseen lapsiryhmässä. Kuitenkin moni kasvattaja kaipasi lisää tietoa ja koulutusta Orff-pedagogiikasta. Eniten Orff-pedagogiikka näkyi Taidepäiväkoti Konstin lapsiryhmien arjessa muun muassa rytmittelyinä ja eri taiteenmuotojen yhdistelynä toimintatuokioiden aikana. Esimerkiksi yhdellä tuokiolla saatettiin sekä tanssia, laulaa, soittaa että tehdä kuvataidetyöskentelyä. Lisäksi Orff-pedagogiikkaa oli havaittavissa odotus- ja siirtymätilanteissa sekä musiikkituokioiden oissa. Kyseistä pedagogiikkaa toteutettiin eri-ikäisten lasten kanssa lähtemällä yksinkertaisemmasta kohti haasteellisempaa toimintaa. Opinnäytetyötä voidaan käyttää apuna Taidepäiväkoti Konstissa uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Tämän lisäksi lasten vanhemmilla on mahdollisuus perehtyä Taidepäiväkoti Konstin Orff-pedagogiseen toimintaan tutustumalla tähän opinnäytetyöhön.		
Asiasanat Orff-pedagogiikka, musiikkikasvatus, varhaiskasvatus, lapsilähtöisyys		

Authors	Degree	Time
Riina Ahonen, Kaisa Jämsén and Maiju Kärkkäinen	Bachelor of Social Services	May 2018
Thesis title		48 pages 4 pages of appendices
"Konstikasta Orffia" Orff pedagogy in Art Kindergarten Konsti		
Commissioned by		
Art Kindergarten Konsti		
Supervisor		
Lea Saari-Kääriäinen		
Abstract This thesis is a qualitative research and its objective was to find out what Orff pedagogy is and how it was practised in the Art Kindergarten Konsti. The other research questions were: how can you use Orff pedagogy as a method with varying ages of children, and how do the educators in the kindergarten experience the possible benefits of the Orff pedagogy in their work? The theory part of this thesis is composed of the early childhood education and its different ways of expression. Orff pedagogy is also explained in theory. The part that discusses the Orff pedagogy introduces a concept of child orientation and the Orff instruments. There is also a chapter about the education of Orff pedagogues. The research methods were interview, inquiry, and observation. The interviews were implemented as semi-structured interviews. Two Orff experts were interviewed to get more information about the Orff pedagogy. In addition to that, also three educators of the Art Kindergarten Konsti who had studied Orff pedagogy were interviewed. There are 21 educators in the kindergarten and the inquiry was made to every one of them although only slightly over half of the educators gave their answers. The observation was implemented during ten days in different child groups of the kindergarten. During the observation one of the authors of this thesis filmed the action while the two other authors participated in it from time to time. According to the results of the research, the Orff pedagogy was practised every day in the child groups that had at least one Orff pedagogue. As for the child groups that didn't have an educator who had studied Orff pedagogy, the Orff pedagogy was practised from a couple of times a week to less frequently than once a week. The educators of the kindergarten were mostly motivated to practise the Orff pedagogy in their child groups although many educators wished for more information and education concerning the Orff pedagogy. Most of the time the Orff pedagogy was represented in the kindergarten by clapping rhythms and combining different forms of art during the sessions. For example, during one session there could be dancing, playing and making art. Depending on the children's ages and levels of development, the Orff pedagogy was performed from easier to more challenging practises. Orff pedagogy was present at the waiting and transitional situations, and in the moments of music making. This thesis can be used in the kindergarten to initiate new employees into the Orff pedagogical methods. In addition, also the kindergarten's children's parents have the chance to get familiar with the Orff pedagogy practised in the Art Kindergarten Konsti.		
Keywords		
Orff pedagogy, music education, early childhood education, child orientation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUS JA SEN ILMAISUN MUODOT	7
2.1	Varhaiskasvatus	7
2.2	Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa.....	8
2.3	Muut ilmaisun muodot varhaiskasvatuksessa.....	10
3	ORFF-PEDAGOGIIKKA	11
3.1	Orff-pedagogiikan teoriaa	11
3.2	Lapsilähtöisyys Orff-pedagogiikassa	14
3.3	Soittimet Orff-pedagogiikassa.....	16
3.4	Orff-pedagogit.....	16
4	TAIDEPÄIVÄKOTI KONSTI.....	18
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	19
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
6.1	Haastattelu	21
6.2	Kysely	22
6.3	Havainnointi.....	24
6.4	Aineiston käsittely ja analyysi	25
7	TULOKSET	27
7.1	Orff-pedagogien kokemuksia Orff-pedagogiikasta Taidepäiväkotia Konstissa	27
7.2	Taidepäiväkotia Konstia kasvattajien ajatuksia Orff-pedagogiikasta.....	30
7.3	Havainnointia Taidepäiväkotia Konstissa	33
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
9	POHDINTA	36
	LÄHTEET.....	41
	KUVALUETTELO	
	LIITTEET	

Liite 2. Tutkimuslupahakemus

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee Orff-pedagogiikkaa ja sitä, miten Orff-pedagogiikka näkyy Keravalla sijaitsevan Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Laadullisen opinnäytetyön tavoitteena oli tutustua Orff-pedagogiikkaan teoriassa sekä tutkia, miten kyseinen pedagogiikka näkyy käytännössä Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Opinnäytetyön teoriaosa koostuu Orff-pedagogiikan lisäksi varhaiskasvatuksesta ja siihen liittyvistä ilmaisun monista muodoista. Ilmaisun muodoista painotetaan musiikkikasvatusta, koska Orff-pedagogiikka on lähtökohdaisesti lähestymistapa musiikkikasvatukseen. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat siten Orff-pedagogiikka, päiväkodissa tapahtuva varhaiskasvatus, musiikkikasvatus sekä lapsilähtöisyys. Lapsilähtöisyys liittyy olennaisesti Orff-pedagogiikkaan, sillä Orff-pedagogiikka on hyvin lapsilähtöistä. Tämän vuoksi lapsilähtöisyys on myös muiden käsitteiden ohella olennainen käsite tässä opinnäytetyössä.

Aihe opinnäytetyöhön nousi esille keskusteltaessa Taidepäiväkoti Konstissa työskentelevän lastentarhaopettajan kanssa. Kyseinen lastentarhanopettaja esitti ajatuksen opinnäytetyöstä, joka käsittelee Orff-pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Alkuperäinen idea oli, että opinnäytetyö kirjoitettaisiin Orff-pedagogiikan vaikutuksesta varhaiskasvatukseen. Kyseinen aihe on kuitenkin liian laaja-alainen käsiteltäväksi yhdessä opinnäytetyössä, joten aihetta päätettiin rajata. Näin ollen päätettiin lähestyä Orff-pedagogiikkaa vain yhden päiväkodin näkökulmasta. Orff-pedagogiikka on kansainvälisesti tunnetumpaa kuin Suomessa, jossa se on vielä melko vieras käsite monille. Tämän vuoksi aihe vaikutti kiinnostavalta ja tuoreelta. Lisäksi Taidepäiväkoti Konstin johtajan mielestä opinnäytetyö oli tarpeellinen.

Opinnäytetyön yhteistyökumppani, Taidepäiväkoti Konsti, on Pohjoismaiden ainoa Orff-koulujen verkostoon kuuluva päiväkotitoiminta (Vilhunen & Hakala 2016, 15; Raatikainen 2018). Opinnäytetyötä varten haastateltiin osaa Taidepäiväkoti Konstin kasvattajista sekä tehtiin kysely kaikille päiväkodin kasvattajille. Lisäksi päiväkodissa havainnoitiin heidän toimintaansa useana päivänä eri lapsiryhmissä. Havainnointien tarkoituksena oli kartoittaa Orff-pedagogiikan il-

menemistä eri ryhmissä. Opinnäytetyön Orff-pedagogiikkaa käsittelevän osuuden laajentamiseksi haastateltiin myös Suomessa tunnettuja Orff-asiantuntijoita Soili Perkiötä ja Markku Kaikkosta.

Opinnäytetyössä haluttiin myös selvittää Taidepäiväkoti Konstsin kasvattajien kokemuksia Orff-pedagogiikan hyödyistä päiväkodin arjessa. Lisäksi selvitettiin, miten kyseistä pedagogiikkaa toteutetaan eri-ikäisten lasten kanssa. Opinnäytetyöprojekti käynnistyi kesällä 2017, jolloin työn aihe alkoi muovautua. Ensimmäiset haastattelut toteutettiin lokakuussa, jolloin myös aloitettiin tekemään havainnointeja Taidepäiväkoti Konstissa. Kysely päiväkodin kasvattajille teetettiin vuoden 2017 lopussa ja opinnäytetyön tulokset koottiin keväällä 2018.

2 VARHAISKASVATUS JA SEN ILMAISUN MUODOT

2.1 Varhaiskasvatus

Suurin osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen ennen oppivelvollisuuttaan ja siten varhaiskasvatus palveluna koskettaa olennaisesti lapsia ja heidän perheitään (Opetushallitus 2016, 18). Varhaiskasvatus on lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävää sekä syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa, jonka tarkoituksena on myös edistää lapsen elinikäistä oppimista sekä tukea oppimisen edellytyksiä (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36; Opetushallitus 2016, 14). Opetushallituksen mukaan (2016, 14): ”Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa.” Tämän lisäksi varhaiskasvatuslain mukaan (1. § 1. mom.) varhaiskasvatuksessa painottuu erityisesti pedagogiikka lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamassa kokonaisuudessa. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa.

Pedagoginen toiminta perustuu ymmärrykseen lapsuuden merkityksestä sekä tietoon lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksessa on myös tärkeää huomioida jokainen lapsi yksilönä. Kasvattajien tulee havainnoida lapsia ja heidän erilaisia aloitteitaan ja tunnetilojaan. Näin kasvattajien on mahdollista havaita pedagogisia mahdollisuuksia eri tilanteissa sekä muovata omaa toimintaansa sen mukaisesti. (Opetushallitus 2016, 18, 38.)

Lapsille on luontaista oppia asioita toiminnallisten sekä osallisuutta ja luovuutta edistävien työtapojen kautta. Esimerkkeinä tällaisista työtavoista ovat tutkiminen, lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki sekä liikkuminen, taiteellinen ilmaisu ja kokeminen. Etenkin leikki on lasten oppimisen kannalta ajateltuna tärkeää. Leikki synnyttää lapsissa iloa ja motivoi heitä. Lisäksi leikki lisää hyvinvointia ja leikkiessä lapsi oppii elämässä tärkeitä taitoja. (Opetushallitus 2016, 20, 38.) Varhaiskasvatuksessa opitut taidot ja tiedot vahvistavat lasten aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa sekä tukevat lasten osallisuutta (Opetushallitus 2016, 14).

Ilmaisun moninaisia muotoja tulee tukea varhaiskasvatuksessa tavoitteellisesti, sillä ne tukevat suuresti lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista (Opetushallitus 2016, 42; Ahonen 2017, 193). Näitä ilmaisun monia muotoja ovat musiikillinen, kuvallinen, sanallinen ja kehollinen ilmaisu. Edellä mainittujen ohella lapsille tehdään tutummaksi kulttuuriperintöä sekä eri taiteenaloja. (Opetushallitus 2016, 42.) Ilmaisun monien muotojen kautta lapsi oppii myös tulkitsemaan ja jäsentämään häntä ympäröivää maailmaa sekä ymmärtämään itsensä itseään ilmaisevana yksilönä ja tärkeänä jäsenenä yhteisössään (Ahonen 2017, 194). Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen tukevat edellä mainittujen asioiden lisäksi lasten sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa (Opetushallitus 2016, 42).

2.2 Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa

Musiikkikasvatuksen tarkoituksena on järjestää lapsille mahdollisuuksia musiikillisiin taitoihin, elämyksiin ja valmiuksiin sekä voimistaa lasten suhdetta ja kiinnostusta musiikkiin (Opetushallitus 2016, 24; Vamory 2016, Ruokonen 2017, 123 mukaan). Musiikkikasvatus muodostuu erilaisista elementeistä, joita ovat laulaminen, soittaminen, loruilu, musiikin kuuntelu, erilaisten soittimien kokeileminen ja musiikin tahtiin liikkuminen (Ruokonen 2017, 123). Varhaiskasvatuksessa tapahtuvassa musiikkikasvatuksessa lapselle tarjotaan tilaisuuksia ääniympäristön havainnointiin sekä elämykselliseen kuuntelemiseen (Opetushallitus 2016, 42). Äänimaailman havainnointi tukee myös lapsen kielikehitystä. Ääniä havainnoidessa lapsi oppii äänen perusominaisuuksia, joita ovat äänen kesto, taso, sointiväri ja voima. (Ahonen 2017, 201.) Musiikki-

kasvatus on kasvattajan ja kasvatettavan välistä vuorovaikutusta, johon molemmat osallistuvat omista lähtökohdistaan (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 19).

Jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua musiikilliseen toimintaan taitotaan katsomatta (Ruokonen 2017, 123). Alle kolmevuotiailla lapsilla keskeisiä musiikin muotoja ovat laulu, kehtolaulu, tanssi ja marssi. Lauluun on hyvä liittää leikki, sillä tämä kehittää lapsen mielikuvitusta. Tämän vuoksi laulu ja leikki on hyvä yhdistää esimerkiksi kuviteltuihin tilanteisiin sekä leikkitilanteisiin. Musiikin ohella lorut ovat toimivimpia keinoja saada yhteys lapseen. (Tiusanen 2001, 181, 184, 187.) Lapsen puheenkehitys kehittyy laulamisen ja lorutuksen kautta, joten päivittäisissä musiikkitoiminnoissa onkin hyvä korostaa pienten laulujen, erilaisten äänileikkien ja lorujen osuutta. Lähempänä kolme ikävuotta lasta alkaa kiinnostaa enemmän ympäristön, kehon ja soittimien tuottamat äänet. Myös musiikin tahtiin liikkuminen sekä kehorytmit korostuvat tässä ikävaiheessa. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 132.)

Yli kolmevuotiaita kannustetaan käyttämään omaa ääntään ja laulamaan sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Lisäksi heidän kanssaan harjoitellaan tutujen laulujen säestämistä soittimilla. Lapsen koordinaatioita ja motoriikkaa voidaan tukea musiikkiliikunnalla. Lapsen luova keksintä ja mielikuvitus kehittyvät musiikkisatujen kautta sekä siinä, että lapselle annetaan tilaa improvisoinnille ja kuunteluelämyksille. Perussykkeen lisäksi lasten kanssa taputetaan laulujen ja lorujen sanarytmejä sekä opetellaan reagoimista dynamiikkaan ja tempoon. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 115–117, 119, 133.)

Jokaisella lapsella tulisi olla tasavertaiset mahdollisuudet päästä tutustumaan musiikkiin monipuolisesti. Tämän vuoksi musiikkikasvatuksen ei tulisi rajoittua vain tietyille musiikkituokioille, vaan olla jatkuvasti läsnä varhaiskasvatuksen arjessa. (Ahonen 2017, 200.) Musiikkikasvatuksen yksi tärkeimmistä lähtökohdista on lapsen tarve omiin musiikillisiin tulkintoihin sekä itsensä ilmaisemiseen esteettisesti (Ruokonen 2017, 132). Yhdessä tekemisestä ja laulamista lapsen on mahdollista saada sosiaalisia elämyksiä, omakohtaisia esteettisiä kokemuksia sekä kokemuksia esteettisten valintojen tekemisestä. Esteettisiä valintoja ovat muun muassa päätökset siitä, miten kuuliijoille halutaan

välittää musiikin tunnelma tai esimerkiksi, kuinka laulu tulkitaan. (Ruokonen 2017, 133; Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 116.) Varhaiskasvatuksessa lasten on myös mahdollista saada kokemuksia ja onnistumisen tunteita pienimuotoisten musiikkiesitysten valmistelusta ja esittämisestä (Opetushallitus 2016, 42).

Varhaisiän musiikkikasvatus muovautuu vallitsevan kulttuurin ja ympäröivän yhteiskunnan mukana. Kulttuuriperinteitä ja tietoutta vieraista kulttuureista on mahdollista välittää lapselle musiikin kautta. Musiikkikasvatuksessa, kuten muissakin taidekasvatuksen muodoissa, voidaan tutustua erilaisiin kulttuureihin ja siten oppia hyväksymään ja arvostamaan toisia. Tämän myötä lapsen ennakkoluulot vähenevät ja hänen maailmankuvansa avartuu. (Ruokonen 2017, 122–123, 134.) Musiikkikasvatus auttaa siten myös edistämään kulttuuria ja sivistystä (Vilén ym. 2013, 503). Edellä mainittujen asioiden lisäksi hyvä musiikkikasvatus auttaa tunteiden käsittelyssä ja musiikki voi eheyttää ja vahvistaa tunne-elämää (Hongisto-Åberg ym. 2001, 17). Tunteet värittävät ja voimistavat lapsen muistia. Tämä on hyvä tiedostaa, sillä erityisesti pienet lapset ovat hyviä havaitsemaan tunteita. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 64.)

2.3 Muut ilmaisun muodot varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa pyritään syventämään kuvallisen ilmaisun kautta lasten suhdetta kuvataiteeseen ja visuaaliseen kulttuuriin sekä tarjoamaan esteettisiä elämyksiä ja iloa taiteen luomisesta. Lasten on hyvä päästä kokeilemaan monipuolisia tekniikoita ja välineitä kuvan tekemisessä, kuten rakentamista, piirtämistä ja maalaamista. (Opetushallitus 2016, 42.) Kuvataidetta voidaan käyttää myös lasten aistien ja havainnointikyvyn herkistämisessä (Rusanen 2009, 48). Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa voidaan tarjota tilanteita, joissa lapset pääsevät harjoittelemaan kuvanlukutaitoaan muun muassa tarkastelemalla itse tekemiään luomuksia (Opetushallitus 2016, 42). Tärkeää olisi myös tarjota lapsille mahdollisuuksia päästä havainnoimaan sekä rakennettua ympäristöä että luonnon ympäristöä (Opetushallitus 2016, 42; Ahonen 2017, 210).

Varhaiskasvatuksessa toteutettavan kuvallisen ilmaisun lisäksi käsityöllistä toimintaa ei tule unohtaa. Näin ollen kuvallisen ilmaisun ei tulisi rajoittua vain esi-

merkiksi piirtämiseen ja maalaamiseen. (Ahonen 2017, 209.) Toisin kuin joskus saatetaan ajatella, tulisi lasten saada käyttöönsä monipuolisia ja laadukkaita materiaaleja. Käytössä olevilla materiaaleilla ja välineillä on paljon merkitystä itse työskentelylle sekä lopputulokselle. Esimerkiksi liukkaalle paperille kovilla kynillä piirtäminen ei tuota esteettisesti ja ilmaisullisesti yhtä hyvää tulosta kuin voimakkaan värisillä liiduilla pehmeälle paperille piirtäminen. (Pääjoki 2017, 114.)

Varhaiskasvatuksessa lapsia tuetaan tanssin, leikin ja draaman keinoin sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Erilaisten harjoitusten kautta pyritään luomaan lapsille tilaisuuksia moninaisiin kehollisiin ja kielellisiin kokemuksiin sekä ilmaisuun ja viestintään. Kokemukset yhdessä suunniteltavasta luovasta prosessista sekä kokemukset spontaanista ilmaisusta kuuluvat sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun. Esimerkiksi tanssia, teatteria eri muotoineen, sanataidetta sekä lastenkirjallisuutta voidaan hyödyntää monipuolisesti arjessa. Ilmaisussa hyödynnetään lasten havaintoja, kokemuksia ja heidän mielikuvituksestaan nousevia asioita. (Opetushallitus 2016, 43.)

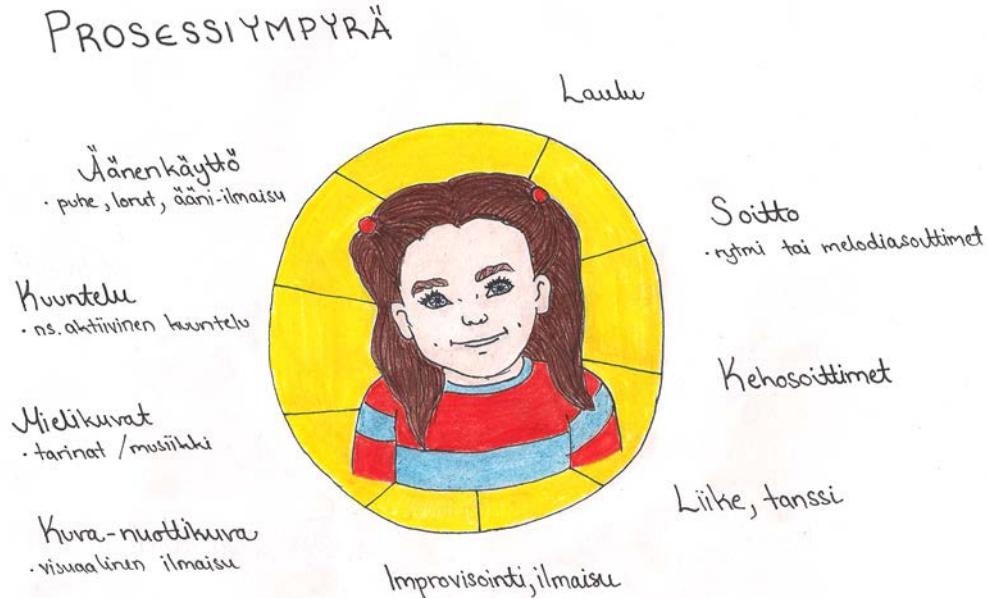
3 ORFF-PEDAGOGIIKKA

Orff-pedagogiikka on merkittävä lähestymistapa musiikkikasvatukseen varhaiskasvatuksessa (Vilén ym. 2013, 504). Kyseisen pedagogiikan on kehittänyt saksalainen säveltäjä ja pedagogi Carl Orff (1895–1982) yhdessä kollegansa Gunild Keetmanin (1904–1990) kanssa (Vainio 1997, 11; Kaikkonen ym. 2014, 4, 30). Carl Orff haki uutta ilmaisua musiké-käsitteelle kehittäessään musiikkipedagogiikkaansa. Musiké-käsite tarkoittaa kreikkalaista taidetta, jossa yhdistyvät liikunta, musiikki, tanssi ja puhe. (Perkiö 2010, 29.) Carl Orff on määritellyt, että lapsille ideaalisinta musiikkia on sellainen musiikki, jossa yhdistyvät edellä mainitut elementit (Frazee & Kreuter 1987, 14).

3.1 Orff-pedagogiikan teoriaa

Orff-pedagogiikan keskeisiä työtapoja ovatkin edellä mainitun vuoksi liike ja tanssi, puhe ja laulu, soitto ja kuuntelu, integrointi muihin taiteisiin sekä improvisointi ja ilmaisu (Perkiö 2010, 29). Edellä mainitut työtavat ovat erittäin käytännönläheisiä ja oppiminen tapahtuu tekemisen kautta (Kaikkonen 1995, 14). Orff-pedagogiikassa tavoitteena on, että oppimisprosessi olisi mahdollisimman

monipuolinen. Tämä onnistuu vaihtelevien työtapojen kautta. Prosessiympyrä havainnollistaa Orff-pedagogiikan monipuolisuutta (kuva 1). (Kaikkonen ym. 2014, 24.)

Kuva 1 Orff-pedagogiikan prosessiympyrä (Kaikkonen ym. 2014, 24)

Lähtökohtana toiminnalle voi olla mikä tahansa prosessiympyrän sektoreista. Toiminta voidaan esimerkiksi aloittaa rytmisestä teemasta, jota käydään läpi loruillemalla ja liikkumalla. Soittimia voidaan käyttää rytmien toteuttamiseen ja tästä voidaan koostaa esitys, jossa lapset pääsevät improvisoimaan ja toteuttamaan itseään. Tarkoituksena on, että oppijan prosessi etenee omasta kokeilusta ryhmän yhteiseen tekemiseen, osista kokonaisuuteen, yksinkertaisesta monimutkaiseen sekä imitaatiosta omaan tekemiseen. Opettajan tehtävänä puolestaan on pitää prosessi loogisena. (Kaikkonen ym. 2014, 24.)

Orff-pedagogiikasta erityisen tekee ajatus siitä, että lapsi oppii musiikillista käytöstä käyttäytymällä musiikillisin tavoin (Frazee & Kreuter 1987, 7). Orff-opetusprosessin olennaisin soitin on oma keho ja liike puolestaan on kyseisen prosessin lähtökohta. Liikettä voi hyödyntää monella tapaa, esimerkiksi liikkumalla hitaasti, kankeasti, hypellen tai ryömien. (Perkiö 2010, 29.) Musiikki ja liike vahvistavat toisiaan melko luonnollisesti. Liikettä voidaan toistaa ohjaajan mallista peilin tavoin, kaikuna tai kaanonina. Liike on myös korvaamaton apu musiikillisten taitojen ja käsitteiden kehittämisessä. Se voi auttaa oppijaa

omaksumaan esimerkiksi rytmin ja pulssin, kaavan, tahtilajin sekä tahdin. Tämän lisäksi liikkeellä voidaan ilmaista melodinen suunta sekä sellaiset ominaisuudet, kuten väri ja dynamiikka. (Frazee & Kreuter 1987, 20.)

Omaa ääntä käytetään äänenvärien ja äänenkorkeuksien kokeiluun ja kokeilujen kautta edetään lauluun sekä improvisointiin. Melodioiden ja sävyjen kuuntelemaan oppiminen tapahtuu äänileikkien ja -harjoitusten kautta. (Perkiö 2010, 29.) Laulaminen on melodian oppimisen lisäksi korvaamaton lähde opiskeltaessa muita musiikin elementtejä. Laulamalla oppii muun muassa erottamaan laulurytmejä sekä harjoittelemaan tahtilajeja ja tahtia. Monet lapset sekoittavat laulun ja puheen, joten on luontevaa yhdistää puhe musisointiin. Puhutun ja laulettuun äänenväriin ja vaihtelun rinnastamisesta on apua myös lapsen varhaiseen kielenkehitykseen. (Frazee & Kreuter 1987, 19–20.)

Kuuntelu on tärkeä osa Orff-opetusprosessia, sillä sen avulla oppija omaksuu musiikin kielen. Toisten ryhmänjäsenten toiminnan kuunteleminen, seuraaminen ja analysoiminen kuuluvat vuorovaikutteisen kokonaiskasvun prosessiin. (Perkiö 2010, 29.) On kuitenkin tärkeä tiedostaa, ettei pelkkä kuunteleminen riitä, vaan musiikki muuttuu merkitykselliseksi vain aktiivisen osallistumisen kautta (Frazee & Kreuter 1987, 14). Soittamisessa hyödynnetään kehosoitteita ja siinä on tärkeää äänien kokeilu ja kuuntelu, sekä ympäristön havainnointi. Kehosoittimien lisäksi musisoinnissa käytetään Orff-soittimistoa, joka tarjoaa monipuolisesti eri äänen elementtejä ja melodioita. (Perkiö 2010, 29.) Soittimien käyttäminen ei ole kuitenkaan välttämätöntä Orff-pedagogiikan prosessissa (Setälä 1995, 10).

Carl Orff oli sitä mieltä, että taiteiden välillä ei ole selviä raja-aitoja ja niin ollen hänelle musisoiminen oli kokonaisvaltaista ilmaisua (Vainio 1997, 14). Opetusprosessissa voidaan hyödyntää myös muita taiteen muotoja kuten esimerkiksi kunkin maan kulttuuriin liittyviä tarinoita, runoja, riimejä, loruja sekä sanontoja (Frazee & Kreuter 1987, 7–8; Perkiö 2010, 29). Myös kuvat ja draama soveltuvat hyvin käytettäväksi opetusprosessissa (Perkiö 2010, 29). Orff-pedagogiikassa improvisointi on keskeistä, sillä se on mukana kaikissa prosessin työtavoissa. Carl Orffille improvisaatio oli ensisijaisesti musiikillista keksimistä ja materiaalin kokeilua, joten oppijan omaan improvisointiin ja keksimiseen tarjotaan malleja ja muotoja erilaisten imitaatio- ja kaikuleikkien avulla. (Orff

1932, Vainion 1997, 13 mukaan; Perkiö 2010, 29.) On hyvä muistaa, ettei Orff-pedagogiikka ole metodi, vaan se pikemminkin auttaa opettajaa oman kasvatusajattelun etsimisessä. Jokainen opettaja kehittää oman pedagogisen toimintatapansa perustuen tähän ajatteluun. (Kaikkonen 1995, 16.)

Orff-pedagogiikka on hyvin ryhmämuotoista sekä prosessinomaista toimintaa, jossa musiikin eri ilmiöitä ja elementtejä käsitellään monipuolisesti. Lisäksi yksi sen keskeisimmistä ajatuksista on, että kaikki pystytään osallistamaan yhteiseen tekemiseen. (Kaikkonen 2017.) Ryhmässä työskenneltäessä opitaan jakamaan, tekemään kompromisseja sekä auttamaan muita. Lisäksi ryhmän jäsenet voivat tukea ja kannustaa toisiaan, jolloin kaikilla on mahdollisuus saada palkitsevia kokemuksia. (Frazee & Kreuter 1987, 217.) Orff-pedagogiikan lähtökohtana on itse ryhmä, jossa kyseistä pedagogiikkaa toteutetaan. Ryhmässä tapahtuva toiminta on taiteiden yhteisyyttä, jossa pyritään kohti tavoitteita. (Perkiö 2017.) Orff-pedagogiikka on kokonaisvaltaista kasvatusta, ei vain musiikinopetusta. Tämän vuoksi sitä tulisi olla myös musiikkituokioiden ja lauluhetkien ulkopuolella. (Orff 2000, 12.)

Orff-pedagogiikkaa on aikaisemmin lähestytty pienissä määrin sosiaalialan opinnäytetöissä. Laura Ahoranta (2012, 5–6) on työssään, Lapsen osallisuuden tukeminen päivähoidossa – musiikki osallisuuden mahdollistajana alle 3-vuotiaiden ryhmässä, selvittänyt, miten voidaan lisätä lapsen osallisuutta päivähoidossa musiikin avulla. Opinnäytetyössään Ahoranta avaa Orff-pedagogiikkaa, jonka hän valitsi menetelmäksi pitämiinsä musiikkituokioihin. Myös Sofia Rytky (2013, 6) on toiminnallisessa opinnäytetyössään, ”Lentävää toffeeta ja kultatikkareita” – lasten onnistumisen kokemuksia tukemassa, käyttänyt Orff-pedagogisia menetelmiä toteuttamallaan musiikkituokioilla. Jade Aulos (2017, 4) on puolestaan, Orff-pedagogiikka yläkoulussa ja lukiossa -maisteritutkimassaan, tutkinut Orff-pedagogiikan käyttämistä yläkoulussa ja lukiossa musiikin opetuksessa.

3.2 Lapsilähtöisyys Orff-pedagogiikassa

Lapsilähtöisyydessä lapsi on toiminnan subjekti eli toimija, joka osallistuu ja tekee päätöksiä (Hujala 2002, 64). Lapsi mielletään oppimishaluisena, aktiivi-

sena, uteliaana ja sosiaalisena sekä oppimiskykyisenä toimijana. Kasvatuskäytännöt rakennetaan lasten tarpeiden pohjalta, jolloin toiminnan tavoitteet, sisällöt ja menetelmät ovat lapsilähtöisiä. Kasvattajilla tulisi olla herkkyyttä havainnoida lasten vaihtuvia kiinnostuksenkohteita ja tarpeita. (Vilén 2013, 222.) Lapsilähtöinen toiminta mahdollistuu silloin, kun lapsiryhmät ja niiden toiminta ovat tarkoituksenmukaisia (Opetushallitus 2016, 32). Kaikki lasten parissa työskentelevät tietävät, että liike on ominaista lapsille. Orff-pedagogiikka onkin todella lapsilähtöistä, sillä se tarjoaa mahdollisuuksia käyttää oppimisessa sekä omaa kehoa että aivoja. (Frazee & Kreuter 1987, 20.)

Orff-pedagogiikasta kertovassa kirjallisuudessa käytetään paljon termiä oppijälähtöisyys, joka voidaan käsittää myös lapsilähtöisyytenä. Orff-pedagogiikka on oppijälähtöistä musiikkikasvatusta ja opetustilanteiden lähtökohtana sekä musiikin oppimisessa painotetaan lapsen oman toiminnan arvoa (Vainio 1997, 12; Perkiö 2010, 28). Orff-pedagogiikassa opettaja havainnoi jatkuvasti lapsiryhmää ja pyrkii muokkaamaan toimintaa tarttumalla lasten aloitteisiin, kuitenkin toiminnan tavoitteet mielessä pitäen. Tämä mahdollistaa sen, että koko ryhmä saadaan osallistettua yhteiseen tekemiseen. (Kaikkonen 2017.) Myös lasten valmiudet, taitotasot ja aktiivisuusmieltymykset tulee huomioida toiminnassa. Opettajan tulee tiedostaa jokaisen lapsen yksilöllisyys ja pyrkiä tukemaan tämän musiikillista kyvykkyyttä eri musisointitapoja etsimällä. Esimerkiksi lapselle, jolle laulaminen ei ole vahvuus, voidaan tarjota laattasoittimia. (Frazee & Kreuter 1987, 14.)

Lapsella on siis aktiivinen rooli Orff-pedagogisessa toiminnassa tiedon kerääjänä sekä muokkaajana ja hän pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan omaan musiikkikasvatukseensa sekä henkilökohtaiseen kasvuunsa (Frazee & Kreuter 1987, 7; Vainio 1997, 12). Opettajan rooli on puolestaan toimia enemmänkin toiminnan ohjaajana ja pitää prosessi kasassa sekä antaa tilaa lapsen luontaiselle mielenkiinnolle musiikkia kohtaan (Vainio 1997, 12; Perkiö 2010, 28). Lisäksi on hyvä tiedostaa se, että lapsilähtöisyys on myös sitä, että aikuinen on aidosti läsnä ja tutkii maailmaa yhdessä lapsen kanssa (Perkiö 2017).

3.3 Soittimet Orff-pedagogiikassa

Orff-pedagogiikassa tärkein soitin on oma keho ja ääni (Perkiö 2017). Tärkeää on hallita oma keho, hengitys, puhe ja kieli, sillä nämä rakentavat pohjan äänen vapaalle tuottamiselle ja laulamiselle (Kaikkonen ym. 2014, 12). Oman äänen ja kehon lisäksi voidaan käyttää ympäristössä tarjolla olevia esineitä, jotka kiinnostavat lasta. Näiden esineiden ei tarvitse olla oikeita soittimia, vaan esimerkiksi pöytää voidaan käyttää rummuttamiseen. (Perkiö 2017.) On hyvä tiedostaa, että soittaminen vahvistaa kykyä hahmottaa musiikkia. Tämä tarkoittaa sitä, että ne lapset, joille yksiulotteinen lähestymistapa musisoimiseen on haasteellista, voivat oppia hallitsemaan soittamisen taidon. (Frazee & Kreuter 1987, 14.) Soittimia valittaessa tulee huomioida kohderyhmä ja se, että kaikilla on mahdollisuus päästä osallistumaan ja soittamaan (Kaikkonen 2017).

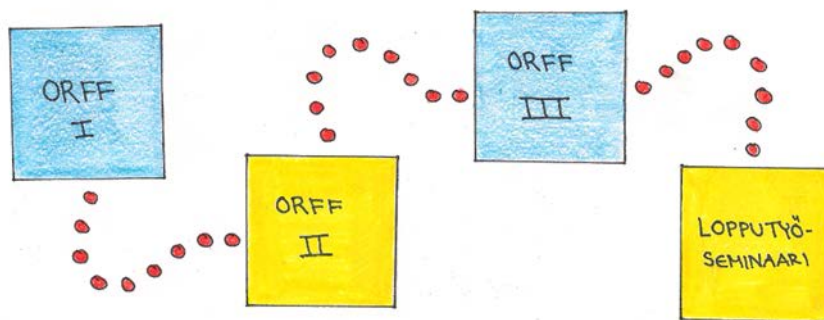
Orff-pedagogiikka ei ole nuottilähtöinen pedagogiikka. Tämä tarkoittaa sitä, että musiikkia opitaan ja omaksutaan muilla tavoin. (Kaikkonen 2017.) Orff suunnitteli ja kehitti soittimia, joiden tarkoituksena oli mahdollistaa oppilaiden osallistuminen ottaen huomioon heidän osaamisensa (Frazee & Kreuter 1987, 7). Orff-soittimina on käytetty pääasiassa melodiasoittimia, kuten laattasoittimia, joita ovat esimerkiksi ksylofoni, kellopeli ja metallofonit. Edellä mainittuja laattasoittimia soitetaan malleilla. Melodiasoittimien rinnalla on käytetty myös rytmisoittimia. (Linnankivi ym. 1981, 57; Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 238-239.) Nykyään on kuitenkin päästetty irti ajatuksesta, että vain tietyt soittimet sopisivat käytettäväksi Orff-pedagogiikassa. Esimerkiksi yhtä lailla bändisoittimet kuin valkoinen paperi käyvät Orff-soittimista. (Perkiö 2017.) Laattasoittimet ovat kuitenkin säilyneet vahvasti mukana Orff-pedagogiikassa, sillä pientenkin lasten on helppo ottaa ne haltuun (Kaikkonen 2017).

3.4 Orff-pedagogit

Orff-pedagogiksi voi kouluttautua suorittamalla musiikkipedagogiikan koulutusohjelman, joka pohjautuu Carl Orffin ja Gunild Keetmanin kehittämään musiikkikasvatusajatteluun. Koulutus tarjoaa käytännönläheisiä ja syventäviä Orff-pedagogiikkaan perustuvia ideoita musiikin opetukseen. Tämän lisäksi koulutus antaa hyvän mahdollisuuden oman pedagogisen ja musiikillisen osaami-

sen syventämiseen. (Kaikkonen ym. 2014.) Kursseille osallistuminen ei edellytä aiempia musiikkiopintoja, eivätkä kurssit sisällä testejä. Koulutusohjelma on suunnattu kaikille, jotka ovat Orff-pedagogiikasta kiinnostuneita. Suurin osa koulutuksiin osallistuvista on sellaisia henkilöitä, jotka käyttävät musiikkia työssään, kuten musiikinopettajat, lastentarhanopettajat, luokanopettajat, lähihoitajat, musiikkiterapeutit ja soitonopettajat. (Kaikkonen ym. 2014, 4; Perkiö 2017.)

Koulutusohjelma koostuu kolmesta, kesäisin Suomessa järjestettävästä viisi-päiväisestä kurssista ja se etenee ja syvenee jakso jaksolta. Saadakseen Orff Level Courses -standardin mukaisen todistuksen, tulee opiskelijan suorittaa lopputyöseminaari. Lopputyöseminaari on kahden päivän erillinen kurssi. Kurssikokonaisuus vastaa 20 opintopistettä ja sen läpivieminen kestää neljä vuotta (kuva 2). (Kaikkonen ym. 2014, 4; JaSeSoi ry 2018.)

Kuva 2 Musiikkipedagogiikan koulutusohjelma (Kaikkonen ym. 2014, 4).

Koulutusohjelmassa syvennyttään omaan opettajuuteen ja saadaan eväitä työhön ja omaan tapaan toimia. Koulutus mahdollistaa myös pedagogille oman työskentelytapansa monipuolistamisen. (Kaikkonen 2017.) Jokaisella Orff-pedagogilla on työssään oikeus ja velvollisuus hyödyntää omia taustoja ja kokemuksia musiikin ja liikkeen parissa sekä omaa ymmärrystä Orff-pedagogiikasta. On tärkeää ymmärtää, että Orff-pedagogikin on vain ihminen. Hänellä on omat vahvuudet ja heikkoudet sekä mahdollisuus niin ilon, onnen kuin surun ja vihankin tunteisiin. Orff-pedagogin tulee hyväksyä, että hänen ajatukset ja vaatimukset hyvän laadun suhteen voivat ailahtella lasten tuomien ponnis-

teluiden myötä. (Frazee & Kreuter 1987, 5–6.) On hyvä tiedostaa, että Orff-pedagogiikassa kuljetaan kohti tavoitteita, vaikkei itse prosessi menisikään aivan suunnitelmien mukaan. Tämä voi olla pedagogille hyvin vapauttavaa. (Kaikkonen 2017.)

4 TAIDEPÄIVÄKOTI KONSTI

Taidepäiväkoti Konsti on Keravan Taidepäiväkotiyhdistys ry:n vuonna 1995 perustama päiväkoti, jossa musiikki, tanssi ja liikunta sekä kuvataide ovat osa päivittäistä toimintaa. Edellä mainitut toiminnot tukevat lapsen kasvua ja kehitystä ja tarjoavat uusia kokemuksia sekä monipuolista ja mukavaa tekemistä lapsen hoitopäivään. Päiväkodissa on hoitopaikka yli sadalle lapselle, aina alle 3-vuotiaista esikouluikäisiin. Taidepäiväkoti Konstin toiminta-ajatuksena on tarjota jokaiselle lapselle ympäristö, jossa lasta rohkaistaan ja hänen ainutlaatuisuuttaan vaalitaan. Päiväkodin toimintaympäristö sekä arvostava lapsen kohtaaminen luovat lapselle turvallisen paikan kasvaa ja kehittyä. (Taidepäiväkoti Konsti 2018a.)

Taidepäiväkoti Konstissa arvostetaan lapsille luontaista tapaa toteuttaa itseään ja heidän kehitystasonsa sekä yksilölliset mieltymyksensä otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa (Taidepäiväkoti Konsti 2018a). Taidepäiväkoti Konstissa tapahtuva toiminta on myös suunnitelmallista ja tavoitteellista (Suomela 2018). Kyseinen taidepäiväkoti on kuulunut kesästä 2016 alkaen kansainväliseen Orff-koulujen verkostoon, eli virallisesti: the Associated Schools and Institutes group of the International Orff-Schulwerk Forum Salzburg -nimiseen verkostoon (Lavas 2017, 69). Verkoston tarkoituksena on jakaa kokemuksia ja ideoita Orff-pedagogiikasta kansainvälisen verkoston sisällä (Raatikainen 2018).

Taidepäiväkoti Konstissa taidekasvatus on vahvasti mukana lasten leikeissä ja arjessa. Päiväkodin toiminnassa korostuu myös yhdessä tekeminen ja sen tuottama ilo. Taidepäiväkoti Konstissa annetaan lapsille monipuolisia kokemuksia luovasta prosessista ja eri taidemuodoista. Tämän lisäksi lapset pääsevät tutustumaan omien juuriensa ohella myös muihin kulttuureihin. Taidepäiväkoti tekee yhteistyötä myös paikallisten taideoppilaitosten kanssa. Edellä

mainittuja oppilaitoksia ovat Keravan kuvataidekoulu, musiikkiopisto ja tanssiopisto, joiden opettajien kanssa päiväkodin henkilökunta suunnittelee ja toteuttaa taidekasvatusta taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. (Taidepäiväkoti Konsti 2018b.) Vaikka eri taidemuodot ovat läsnä päiväkodin arjessa päivittäin, päiväkodin ulkopuoliset taideopettajat pitävät tanssi- ja kuvataidetta lapsiryhmille periodeittain (Suomela 2018; Taidepäiväkoti Konsti 2018b). Kyseiset jaksot kestävät 3–6-vuotiailla kahdeksan viikkoa ja alle 3-vuotiailla neljä viikkoa. Edellä mainitun lisäksi Keravan musiikkiopiston opettaja käy pitämässä 5–6-vuotiaiden soitinmuskaria viikoittain. (Taidepäiväkoti Konsti 2018b.)

Konstin esikoululaiset valmistavat joka kevät yhdessä vanhempien sekä päiväkodin henkilökunnan kanssa yhteisöllisen musiikkiteatteriesityksen, proggiksen (Suomela 2017; Taidepäiväkoti Konsti 2018b). Kyseinen musiikkiteatteriesitys on maksullinen ja kaikille avoin. Proggiksen suunnittelu lähtee lasten ideoiden, tarinoiden ja mielenkiinnonkohteiden pohjalta. Kaikki esitykseen liittyvä tehdään itse: käsikirjoitus, puvustus, lavastus, sanoitukset ja sävellykset. Lisäksi lavalla nähdään lasten vanhemmista ja henkilökunnasta koostuva livebändi. (Suomela 2018.) Myös esikoululaisten proggis sisältää Orff-pedagogisia elementtejä (Raatikainen 2018).

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyö käsittelee Orff-pedagogiikan näkymistä Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Pääkysymys on: Miten Orff-pedagogiikka näkyy Taidepäiväkoti Konstin arjessa? Aihe rajattiin koskemaan yhtä päiväkotia, sillä Suomessa ei ole muita päiväkoteja, jotka kuuluvat Orff-koulujen verkostoon. Opinnäytetyössä ei myöskään verrattu Orff-pedagogiikkaa käyttävän päiväkodin toimintaa muihin päiväkoteihin, sillä opinnäytetyöstä olisi tullut liian laaja ja hajanainen. Työssä päätettiin keskittyä Taidepäiväkoti Konstiin, sillä alkuperäinen aihe opinnäytetyöstä kumpusi sieltä.

Työn tavoitteena oli lisäksi antaa tietoa Orff-pedagogiikasta ja sen näkymisestä Taidepäiväkoti Konstin arjessa siellä hoidossa olevien lasten vanhemmille. Tämän lisäksi työ tarjoaa katsauksen päiväkodin Orff-pedagogisesta toiminnasta niin päiväkodin työntekijöille kuin muillekin aiheesta kiinnostuneille.

Taidepäiväkoti Konsti liittyi Orff-koulujen verkostoon kesällä 2016, joten osalle kasvattajista ja lasten vanhemmista Orff-pedagogiikka on vielä melko tuntematon käsite. Tämän vuoksi opinnäytetyön aihe on ajankohtainen.

Opinnäytetyön alakysymykset:

1. Mitä Orff-pedagogiikka on?
2. Miten työntekijät kokevat Orff-pedagogiikan hyödyt päiväkodin arjessa?
3. Miten Orff-pedagogiikkaa toteutetaan eri-ikäisten lasten kanssa?

Tavoitteena oli ensin perehtyä Orff-pedagogiikkaan alan asiantuntijoiden sekä kirjallisuuden avulla. Tämän jälkeen lähdettiin selvittämään, miten työntekijät kokevat Orff-pedagogiikan hyödyt päiväkodin arjessa sekä millä tavoin he toteuttavat kyseistä pedagogiikkaa eri-ikäisten lasten kanssa. Työntekijöiden ajatukset ja kokemukset olivat tärkeitä opinnäytetyölle.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Hirsjärven ym. mukaan (2016, 164, 181) kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että aineisto kerätään todellisissa sekä luonnollisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään mittausvälineillä kerättävän tiedon sijasta tutkijan omia havaintoja sekä tutkittavien kanssa käytyjä keskusteluja.

Opinnäytetyön haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastattelut tehtiin Taidepäiväkoti Konstin johtajalle sekä kolmelle päiväkodissa toimivalle Orff-pedagogille. Näiden haastatteluiden tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten Orff-pedagogiikka näkyy Taidepäiväkoti Konstin arjessa sekä tuoda esille kasvattajien kokemuksia Orff-pedagogiikasta. Tämän lisäksi teemahaastattelut tehtiin myös Orff-asiantuntijoille, Soili Perkiölle ja Markku Kaikoselle. Asiantuntijoita haastateltiin tarkoituksena saada lisää tietoa Orff-pedagogiikasta teoreettiseen viitekehykseen. Haastatteluiden ohella tutkimusmenetelminä käytettiin kyselyä ja havainnointia. Kysely teetettiin kaikille Taidepäiväkoti Konstin kasvattajille. Havainnointi puolestaan toteutettiin Taidepäiväkoti Konstin lapsiryhmissä. Kysely ja havainnointi valikoituivat tutkimusmenetel-

miksi, jotta tutkimustulokset eivät perustuisi ainoastaan Orff-pedagogien haastatteluihin. Kattavat tutkimustulokset pyrittiin saamaan käyttämällä opinnäytetyössä kolmea eri tutkimusmenetelmää eli haastattelua, kyselyä ja havainnointia.

6.1 Haastattelu

Haastattelussa on mahdollista myötäillä haastateltavaa ja muuttaa kysymysten järjestystä tilanteeseen sopivammaksi (Hirsjärvi ym. 2016, 205). Tämän lisäksi haastattelutilanteessa on mahdollista havaita ei-kielellisiä vihjeitä, jotka auttavat ymmärtämään haastateltavana olevan antamia vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2004, 34). Haastattelua voidaan pitää menetelmänä hyvin joustavana. Esimerkiksi haastattelutilanteessa haastattelijan on mahdollista tehdä tarkentavia kysymyksiä haastatteluun liittyen ja saada näin kattavammin tietoja halutusta asiasta. Olisi hyvä, jos haastateltaville annettaisiin mahdollisuus tutustua haastattelun sisältöihin ennen varsinaista haastattelua. Tämä parantaa haastattelun onnistumismahdollisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa on mahdollista käyttää haastattelurunkoa, jota ei ole jäsennelty kovin tiukasti ja johon ei tarvitse ehdottomasti sitoutua. Kyseisessä haastattelutavassa tutkija on perehtynyt etukäteen tutkittavaan aiheeseen ja koostaa keräämistään taustatiedoista pohjan haastattelulle. (Anttila 2007, 124.) Nimensä mukaisesti teemahaastattelussa poimitaan keskeiset teemat tutkimusongelmaan liittyen. Tutkimusongelman kannalta oleelliset teemat tulee käsitellä. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole suurta merkitystä, kunhan vastaaja pystyy antamaan oman kuvauksensa teemoista. Lisäksi vastaajaa ajatellen on hyvä, että haastatteluteemat käydään läpi hänelle luontevassa järjestyksessä. (Vilkkä 2015, 124.)

Teemahaastattelu valittiin opinnäytetyön haastattelumenetelmäksi, jotta haastateltavat pystyisivät tuomaan oman näkemyksensä paremmin esille. Teemahaastattelut toteutettiin yksilohaastatteluina päiväkodinjohtajalle sekä kolmelle päiväkodissa työskentelevälle Orff-pedagogille. Tarkoituksena oli myös saada mahdollisimman kattavia vastauksia. Tämän mahdollisti se, että kysymykset

olivat avoimia, eikä vastauksia tarvinnut rajata millään tavalla. Edellä mainittujen haastattelujen lisäksi päädyttiin tekemään kaksi asiantuntijahaastattelua Orff-pedagogiikkaa käsittelevän teorian tiedon lisäämiseksi.

Asiantuntijahaastattelussa haastateltavat ovat tarkoin valittuja sekä alansa asiantuntijoita. He ovat korkeasti koulutettuja, vaikutusvaltaisia ja alallaan hyvin tunnettuja, minkä vuoksi he pystyvät vastaamaan tutkittavaan aiheeseen liittyviin kysymyksiin sekä tulevaisuuden näkymiin. Asiantuntijahaastattelussa tavoitteena on kerätä yhteen asiantuntijoilla oleva aiheeseen liittyvä erikoistietämys. (Anttila 2007, 127.) Opinnäytetyötä varten haastatelluilla asiantuntijoilla, Soili Perkiöllä ja Markku Kaikkosella, on laaja tietämys Orff-pedagogiikasta useiden vuosien ajalta. Kyseiset asiantuntijat ovat kirjoittaneet Orff-pedagogiikkaan liittyviä kirjoja ja kouluttavat Orff-pedagogeja. Myös asiantuntijahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina teemahaastattelun muodossa. Teema- ja asiantuntijahaastattelut nauhoitettiin sanelulaitteella.

6.2 Kysely

Kyselyn tavoitteena on saada samoihin kysymyksiin vastauksia tietyin kriteerein valitulta ryhmältä (Anttila 2006, 260). Sen päätarkoituksena on tutkia tosiasiota ja mikäli kysely on koottu hyvin ja testattu etukäteen, voi se olla halpa ja nopea tapa kerätä tietoa (Bell 1993, 11). Kysymysten muodolla on suuri merkitys kyselyn onnistumiselle. Kyselyä muotoiltaessa, tulee tutkimuksen tavoite olla selvillä ja tutkijan täytyy tietää kysymykset, joihin hän haluaa vastaukset. (Heikkilä 2014, 45–46.) Tämän vuoksi tekijältä vaaditaan paljon perehtyneisyyttä tutkimusaiheeseensa, jotta hän pystyy toteuttamaan hyvän kyselylomakkeen (Ronkainen ym. 2011, 114). Kyselyn hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että se säästää tutkijoiden aikaa ja vaivaa (Hirsjärvi ym. 2016, 195). Etenkin internetkyselyillä voidaan kerätä nopeasti tietoa. Aineistoa on myös helppo käsitellä, sillä vastaukset tallentuvat sähköiseen muotoon. Yleensä sähköisen kyselyn linkki lähetetään vastaajille sähköpostilla. Internetkysely voidaan toteuttaa internetpohjaisella tutkimus- ja tiedonkeruuohjelmalla, kuten Webropolilla. Kyseistä tutkimus- ja tiedonkeruuohjelmaa voidaan hyödyntää tutkimuksen kyselyn laadinnasta tulosten tarkasteluun asti. (Heikkilä 2014, 66–67.)

Kyselyä on kritisoitu siitä, että ei voida olla varmoja, vastaavatko vastaajat huolellisesti ja rehellisesti kyselyyn. Tämän lisäksi ei voida varmaksi tietää, kuinka paljon vastaajat oikeasti tietävät kysytystä asiasta. Kyselyssä on myös mahdollisuus väärinymmärryksille ja lisäksi ongelmaksi voi muodostua liian pieni otanta, mikäli vastaajia ei ole riittävästi. (Hirsjärvi ym. 2016, 195.) Jos kyselyn tekijä on läsnä kyselytilanteessa, vastaavat vastaajat yleensä huolellisemmin kyselyyn. Isaacin ja Michaelin mukaan (1987) kyselyyn vastaamatta jättäneiden määrän ollessa yli 20 prosenttia otoksesta, tulee pohtia, keitä ovat vastaamatta jättäneet ja kuinka tämä vaikuttaa saatuihin tuloksiin. Saattaa olla, että vastaajat ovat niitä, joilla on parempi koulutus tutkittavasta aiheesta. Voi myös olla, että heillä on enemmän motivaatiota osallistua kyselyyn tai mahdollisesti enemmän aikaa vastaamiseen. (Anttila 2006, 268.)

Avoimia kysymyksiä hyödynnetään erityisesti kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Kyselyissä voi olla muutamia avoimia kysymyksiä, joissa ohjataan vastaajan ajatuksia tiettyyn suuntaan. (Heikkilä 2014, 47.) Avointen kysymysten etuna voidaan pitää sitä, että ne antavat vastaajalle tilaisuuden kertoa omin sanoin mielipiteensä (Hirsjärven ym. 2016, 201). Avoimille kysymyksille on ominaista, että ne ovat vaivattomia laatia, mutta suuritöisiä työstää. Suljetut eli strukturoidut kysymykset sisältävät vastausvaihtoehtoja, joista vastaaja valitsee sopivimman tai sopivimmat vastaukset. Suljettuja kysymyksiä laadittaessa tulee huomioida se, ettei vastausvaihtoehtoja saa olla liikaa, jokaiselle vastaajalle tulee löytyä sopiva vaihtoehto ja vastausvaihtoehtojen tulee olla sellaisia, että ne sulkevat toisensa pois. (Heikkilä 2014, 47, 49.)

Kysely päädyttiin ottamaan opinnäytetyön kolmanneksi tutkimusmenetelmäksi tulosten kattavuuden lisäämiseksi ja työn tavoitteiden saavuttamiseksi. Kysely suunnattiin päiväkodin työntekijöille, eli 21 kasvattajalle. Kyselyllä selvitettiin työntekijöiden ajatuksia Taidepäiväkotin Konstissa tapahtuvasta Orff-pedagogiikasta. Kyselyn pyrkimyksenä oli tavoittaa myös ne kasvattajat, joita ei haastateltu opinnäytetyöhön. Kysely oli helpompi ja nopeampi toteuttaa kaikille päiväkodin kasvattajille kuin, että kaikki kasvattajat oltaisiin haastateltu erikseen. Kysely haastattelun sijasta säästi myös kasvattajien aikaa hektisessä päiväkodin arjessa. Kasvattajat saivat vastata kyselyyn työajallaan.

Kysely toteutettiin internetkyselynä Webropol -ohjelmaa hyödyntäen. Ennen kyselyn laadintaa perehdyttiin Orff-pedagogiikkaan sekä tutkimuskohteena olleeseen Taidepäiväkoti Konstiin. Kyselystä pyrittiin tekemään riittävän lyhyt, jotta siihen vastaaminen olisi mielekästä. Kyselyyn sisällytettiin avoimia sekä suljettuja kysymyksiä. Kaikkiin kysymyksiin vastaaminen ohjelmoitiin pakolliseksi ja avoimille kysymyksille asetettiin runsaasti vastaustilaa. Avoin linkki kyselyyn lähetettiin päiväkodin ryhmien sähköposteihin ja vastausaikaa annettiin kymmenen päivää.

6.3 Havainnointi

Havainnoinnin keinoin voidaan kerätä välitöntä ja suoraa tietoa ryhmien sekä yksilöiden käyttäytymisestä ja toiminnasta. Edellä mainitut asiat ovatkin havainnoinnin hyviä puolia. (Hirsjärvi ym. 2016, 213.) Sen sijaan kritiikkiä havainnointi on saanut siitä, että havainnoija saattaa joissain tilanteissa häiritä tai jopa muuttaa toiminnan etenemistä (Helakorpi 1999, 56; Hirsjärvi ym. 2016, 213). Kun ei tiedetä paljoakaan havainnoitavasta asiasta, voidaan havainnointi suorittaa strukturoimattoman observoinnin muodossa. Havainnoinnissa on hyvä käyttää mahdollisimman monipuolisia tallennusmenetelmiä, esimerkiksi videointia, nauhuria sekä omia muistiinpanoja. Näin on mahdollista saada paljon tietoa tutkittavasta asiasta. (Anttila 2007, 129.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan hyödyntää osallistuvaa havainnointia. Kyseiselle havainnointimenetelmälle on ominaista se, että tutkija osallistuu myös itse havainnoimaansa toimintaan. (Hirsjärvi ym. 2016, 216.)

Tutkijan on mahdollista olla joko osallistumatta, osallistua täysin tai osallistua osittain havainnoitavaan toimintaan. Tällöin voidaan puhua osallistumisen eri asteista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.) Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu yhtenä jäsenenä ryhmän toimintaan, sillä toisinaan on tarpeetonta olla täysin ulkopuolinen havainnoitavassa tilanteessa (Uusitalo 1996, 90; Metsämuuronen 2006, 117). Tyypillistä on, että tutkija osallistuu toimintaan havainnoitavien ehdoilla (Hirsjärvi ym. 2016, 216). Kyseinen havainnoinnin muoto tapahtuu useimmiten kentällä, tutkittavalle asialle ominaisessa ja luonnollisessa ympäristössä. Osallistuva havainnointi on hyvä myös sen vuoksi, että siinä tutkija ei vaikuta tutkimustilanteeseen tai luo sitä. Tällöin havainnoitava toiminta on autenttista. (Uusitalo 1996, 90.) Myös eettisiä ongelmia liittyy

osallistuvaan havainnointiin. Tällaisia ongelmia ovat muun muassa se, miten ja kuinka paljon tutkittavaan toimintaan osallistuville kerrotaan havainnoinnin kohteista. (Uusitalo 1996, 90; Hirsjärvi ym. 2016, 214.)

Havainnointi valikoitui yhdeksi opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi, sillä sen avulla saatiin kattavampi kuva Orff-pedagogiikasta Taidepäiväkoti Konstissa kuin pelkkien haastatteluiden ja kyselyn avulla. Haastattelut myös täydensivät havainnoinnin tuloksia. Havainnointi toteutettiin osallistuvana havainnointina, minkä vuoksi opinnäytetyöryhmä pystyi osallistumaan toimintaan ja samalla tekemään ja kokemaan konkreettisia havaintoja Orff-pedagogiikasta. Havainnointitilanteissa ei tehty muistiinpanoja, vaan videoitiin toimintaa. Videoiden ja omien havaintojen sekä havainnointitilanteissa syntyneiden kokemusten pohjalta jokainen opinnäytetyöryhmän jäsen kirjoitti omat havaintomuistiinpanot. Toiminnan läpikäyminen videoiden kautta auttoi tekemään lisähavaintoja, joita ohjaustilanteessa ei oltu havaittu.

Havainnoinnista olivat tietoisia päiväkodin henkilökunta ja lasten vanhemmat. Läsnaolostamme mainittiin lapsille, mutta itse havainnoinnista ei kerrottu, sillä tämä olisi saattanut vaikuttaa toimintaan. Kyseisen päiväkodin lapset ovat tottuneet siihen, että päiväkodissa on usein opiskelijoita harjoittelemassa. Muiden opiskelijoiden tapaan olimme mukana kasvattajien ohjaamassa toiminnassa, joten suorittamamme havainnointi ei juuri häirinnyt lapsia. Havainnointi tapahtui lapsille ja kasvattajille tutussa ympäristössä, päiväkodissa. Havainnoinnit toteutettiin usealla eri kerralla, jolloin tulimme tutuiksi niin kasvattajille kuin lapsille.

6.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Aineiston käsittely aloitettiin litteroimalla kaikki äänitetyt haastattelut. Litterointi on haastatteluaineiston muuttamista tekstimuotoon (Vilkkä 2015, 137). Tallennettu laadullinen aineisto on yleensä järkevää kirjoittaa puhtaaksi sanasta sanaan ja litterointi voidaan tehdä joko koko aineistosta tai osasta siitä (Hirsjärvi ym. 2016, 222). Tutkimuksen tavoitteet vaikuttavat siihen, kuinka tarkasti litterointi olisi hyvä suorittaa. Myös tutkimisen erilaiset lähestymistavat vaikuttavat litteroinnin tarkkuuteen. Litteroinnissa on tärkeää huomioida se, että haastattelujen kertomat asiat ja heidän lausumien merkitykset pysyisivät samana.

(Vilkkä 2015, 137–138.) Haastattelut päädyttiin litteroimaan sanasta sanaan. Litterointeihin ei kuitenkaan merkitty esimerkiksi taukoja, huokauksia, naurahduksia tai äänenpainoja, sillä kyseisten asioiden ei koettu vaikuttavan merkittävästi aineistoon.

Havainnointitilanteissa kuvatut videot siirrettiin tietokoneelle OneDrive -pilvipalveluun. Tämän jälkeen kyseiset videot katsottiin ja niistä tehtiin havainnointimuistiinpanot, jolloin saatiin havaintoaineisto helpommin käsiteltävään muotoon. Videoista pyrittiin havainnoimaan, miten Orff-pedagogiikka näkyy Taidepäiväkotin Konstin toiminnassa. Jokainen opinnäytetyöryhmän jäsen teki omat muistiinpanonsa videoista, minkä jälkeen muistiinpanoista tehtiin vielä yhteenvedo. Muistiinpanot päädyttiin tekemään erillään, sillä näin katsottiin saatavan kattavammat havainnot videoista. Päiväkodin henkilökunnalle toteutetun internetkyselyn tulokset saatiin yhteenvedona Webropol-ohjelmasta ja ne tallennettiin Word-dokumenttina tietokoneelle.

Opinnäytetyön aineistojen käsittelytavaksi valittiin teemoittelu. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009, 93) teemoittelu tarkoittaa aineiston ryhmittelyä ja pilkkomista erilaisten teemojen mukaan. Teemoittelun avulla etsitään aineistosta sellaisia piirteitä, jotka nousevat useasti esille (Hirsjärvi & Hurme 2009, 173). Luborskyn näkemyksen mukaan (1994), kun haastattelussa toistuu jokin sama piirre, voidaan tätä kutsua teemaksi (Hirsjärvi & Hurme 2014, 173). Aineiston pilkkominen ja ryhmittely erilaisten teemojen mukaan mahdollistaa sen, että eri teemojen esiintymistä aineistossa pystytään vertailemaan. Aineisto voidaan aluksi ryhmitellä esimerkiksi haastateltavien iän mukaan. Tämän jälkeen aineistosta etsitään tutkimukselle olennaisimmat teemat ja aiheet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Litteroinnin jälkeen tehtiin kooste haastatteluaineistosta. Haastatteluista eroteltiin tutkimustuloksille olennaisimmat vastaukset, teemat. Orff-pedagogien haastatteluista etsittiin vastauksia tutkimuskysymyksiin, minkä jälkeen kopioitiin heidän vastauksensa erilliseen tiedostoon. Näin ollen vastauksia pystyttiin vertailemaan rinnakkain ja poimimaan opinnäytetyöhön oleelliset vastaukset. Aineiston ryhmittely on melko sulavaa, kun aineisto on kerätty teema-

haastattelulla (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Myös kyselyn vastauksia tarkasteltiin rinnakkain. Webropol-ohjelmasta saatiin valmis yhteenveto kaikista kyselyn vastauksista.

Kun aineiston analyysi on tehty, tulee pyrkiä muodostamaan tuloksista synteesejä, joiden tarkoituksena on koota yhteen pääseikat ja vastata asetettuihin ongelmiin. Synteesien pohjalta tutkija tekee johtopäätökset. Tutkijan tulee kuitenkin miettiä, millainen laajempi merkitys saaduilla tuloksilla voisi mahdollisesti olla. (Hirsjärvi ym. 2016, 230.) Analysoidut haastattelu-, kysely- ja havainnointiaineistot käytiin läpi ja niistä etsittiin vastaukset opinnäytetyölle asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

7 TULOKSET

7.1 Orff-pedagogien kokemuksia Orff-pedagogiikasta Taidepäiväkoti Konstissa

Kolmea Taidepäiväkoti Konstin lastentarhanopettajaa haastateltiin Orff-pedagogiikan näkymisestä ja sen hyödyistä Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Lisäksi selvitettiin, miten Orff-pedagogiikkaa toteutetaan eri-ikäisten lasten kanssa. Yksi haastatelluista lastentarhanopettajista, Orff-pedagogeista, oli käynyt musiikkipedagogiikan koulutusohjelman 1990-luvun loppupuolella ja kaksi muuta kävivät kyseistä koulutusohjelmaa parasta aikaa. Kukin Orff-pedagogi vastasi haastattelukysymyksiin omasta näkökulmastaan ja omien kokemustensa perusteella.

Haastatteluiden perusteella Orff-pedagogiikka näkyy päiväkodin arjessa erilaisina rytmittelyinä ja rytmiharjoituksina. Esimerkiksi ruokailuiden yhteydessä heillä on tapana rytmittää päivän ruoka. Haastateltujen mukaan samanlaisia rytmiharjoituksia tehdään lasten nimistä, etenkin opeteltaessa tuntemaan toisia. Rytmittelyä ja laulua käytetään myös siirtymä- sekä odotustilanteissa. Lisäksi aamu- sekä päiväpiireillä käytetään edellä mainittujen ohella soittoa. Orff-pedagogit kertoivat, että päiväkodissa taidetyöskentely liitetään aina johonkin kokonaisuuteen, jolloin vältetään sitä, että toiminta koostuisi irrallisista asioista. Yhden haastatellun mukaan esimerkiksi puurunon pohjalta voidaan pohtia, miten keholla voitaisiin tehdä puu ja tämän jälkeen lapsi saa mallintaa puun omaan taidetyöhönsä.

Haastatteluissa nousi esille myös toiminnan prosessimaisuus. Kuluneena vuonna esimerkiksi yhdessä päiväkodin lapsiryhmässä on ollut käytössä Katri Kirkkopellon Piki-kirjasarja, joka kertoo kiusaamisesta sekä ulkopuolelle jäämisestä. Kirjasta on luettu pätkiä, joista on keskusteltu yhdessä lasten kanssa. Tämän lisäksi haastateltujen mukaan lapsia kuunnellaan ja heidän ehdotuksensa huomioidaan toimintaa suunniteltaessa. Yksi haastatelluista kertoi, että sadut lähtevät usein myös elämään lasten leikeissä, jolloin toiminta elää myös suunniteltujen tuokioiden ulkopuolella. Haastatteluiden mukaan Taidepäiväkotikonstissa Orff-pedagogiikkaa käytetään päivän mittaan esimerkiksi loruttelun, rytmittelyn ja laulelun muodossa. Päiväkodissa laulellaan niin ulos lähdettäessä kuin sisälle tultaessa. Näiden lisäksi osassa päiväkodin ryhmistä suunnitellaan ja toteutetaan musiikkituokiot Orff-pedagogisesti. Musiikkituokiot pidetään Orff-pedagogien mukaan pienryhmissä.

Haastateltujen Orff-pedagogien mukaan päiväkodissa huomioidaan lasten ikä ja kehitystaso Orff-pedagogiikkaa toteuttaessa. Esimerkiksi päiväkodin pienempien lasten kanssa lähdetään liikkeelle pienestä kohti isompaa. Tämä tarkoittaa sitä, että aivan aluksi opetellaan perusrytmiä ja -sykettä. Helppojen rytmien ohella pienten lasten kanssa opetellaan yksinkertaisia ja lyhyitä lauluja ja loruja. Yksi haastateltava kertoi, että esimerkiksi arjen tilanteissa, kuten WC-käynneillä, istuttaessa potalla, voidaan rytmittää ja laulella. Näin potalla istumisen harjoittelu on myös lapsille hauskaa. Orff-pedagogien mukaan pienten lasten kanssa korostuu kehokontakti ja läheisyys sekä liike. Heidän kanssaan liikutaan paljon, sillä he eivät jaksakaan istua ja kuunnella pitkiä aikoja.

Haastatteluiden mukaan myös soitinten valintaan tulee kiinnittää huomiota pienten lasten kohdalla. Soitinten on hyvä olla sellaisia, jotka pysyvät hyvin kädessä. Useimmiten tällaiset soittimet ovat rytmisoittimia. Pienten lasten kanssa harjoitellaan mallettien käyttöä sekä laattasoittimilla soittamista niin, että käytetään yksittäisiä laattoja. Orff-pedagogien mukaan, jotta lasten olisi helpompi oppia uusia lauluja, olisi hyvä käyttää apuna esimerkiksi kuvia ja rekvisiittaa. Tärkeää olisi, että lapselle luodaan ja välitetään teeman mukainen maailma. Pienten lasten kanssa pystyy tekemään paljon erilaisia asioita ja he myös lähtevät mielellään mukaan melkein kaikkeen. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että kasvattaja helpottaa toimintaa pienille sopivammaksi.

Lasten iän karttuessa ja taitojen kehittyessä harjoituksia vaikeutetaan. Isompien lasten kohdalla voidaan esimerkiksi valita jo pidempiä ja haastavampia lauluja, kuin pienempien lasten. Isompien lasten kanssa voidaan myös harjoitella laajemmin eri soittimilla soittamista. Esimerkiksi Taidepäiväkoti Konstissa isoimmat lapset soittavat kanteletta. Päiväkodissa harjoitellaan myös ruokarytmien rytmittämistä ja isoimpia lapsia voidaan pyytää rytmittämään päivän ruoka ryhmän muille lapsille. Muut lapset toistavat annetun ruokarytmin.

Haastatellut Orff-pedagogit olivat sitä mieltä, että Orff-pedagogiikasta on hyötyä päiväkodin arjessa sekä lapsen kasvua ja kehitystä ajatellen. Haastateltavien mielestä Orff-pedagogiikka tukee lapsen kielenkehitystä sekä lukemaan oppimista. Etenkin puhe, sanat, kaikuna opettelu sekä rytmittäminen kehittävät lapsen puhetta. Lisäksi koko kehon käyttäminen edistää motoristen taitojen kehittymistä, mikä puolestaan vaikuttaa kielenkehitykseen. Haastateltavien mukaan lapsi oppii hahmottamaan kehoaan kehorytmien ja tanssin avulla. Orff-pedagogiikka vahvistaa myös lapsen rytmitajua, melodiatajua sekä tukee lapsen musiikillista kehittymistä.

Haastatteluissa nousi myös esille lasten tarkkaavaisuuden kehittyminen aikuisen ohjattessa tuokioita esimerkiksi ilman puhetta tai mahdollisimman hiljaisella äänellä. Lapsen on siis oltava tarkkaavainen pysyäkseen mukana toiminnassa. Kaiken kaikkiaan haastateltujen mukaan Orff-pedagogiikka tukee lapsen oman taiteellisuuden kasvua. Orff-pedagogiikka tukee myös lapsen itsetunnon kehittymistä, sillä Orff-pedagogiikassa lähtökohtana on se, että jokainen osaa ja jokainen pääsee osallistumaan. Orff-pedagogiikka on hyvin monipuolista ja lapsella on mahdollisuus saada onnistumisenkokemuksia monenlaisista toiminnoista.

Orff-pedagogien mukaan Orff-pedagogiikan lapsilähtöisyys on havaittavissa eri tavoin Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Haastateltavat kertoivat, että päiväkodissa lapsilta kysytään heidän kiinnostuksensa kohteita ja annetaan heille vaihtoehtoja, joista valita. Esimerkiksi musiikkituokiossa voi olla kahdesta kolmeen lauluvaihtoehtoa, joista lapset saavat valita mieleisensä. Yksi haastateluista kertoi, että toisinaan voi käydä niin, että lapsia kiinnostaisi harjoitella joltain aivan muuta laulua. Tällöin hänen mukaansa aikuinen voi tarttua lapsen ehdotukseen ja muuttaa alkuperäistä suunnitelmaa. Myös toiminnan aikana

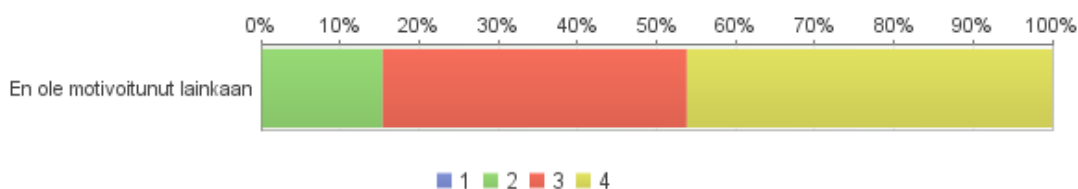
lapsilta tulleet ehdotukset voidaan huomioida toiminnassa. Yksi haastateltava puolestaan mielsi Orff-pedagogiikkaan liittyvän toiminnallisuuden osaksi lapsilähtöisyyttä; Liikkuminen on lapselle ominaista, joten pelkkä paikallaan istuminen ei olisi kovin lapsilähtöistä. Orff-pedagogit korostivat sitä, että lapset osallistuvat toimintaan omien kykyjen ja mahdollisuuksien rajoissa. Toimiessaan parin tai ryhmän kanssa, oppivat lapset sosiaalisia taitoja ja heidän vuorovaikutustaitonsa kehittyvät. Lapsilähtöisyyttä on myös se, että lapset saavat toisinaan valita itse soittimet, joilla soittavat.

Orff-pedagogien mukaan Orff-pedagogiikka myös näyttäytyy päiväkodin ryhmissä eri tavoin, sillä jokainen kasvattaja toteuttaa Orff-pedagogiikkaa omalla tavallaan. Orff-pedagogiikan toteutus ryhmissä on erilaista myös sen vuoksi, että vain osalla kasvattajista on Orff-pedagogiikkaan liittyvää koulutusta. Tulevaisuuden tavoitteena päiväkodissa on, että jokaisessa ryhmässä tulee olemaan vähintään yksi Orff-koulutuksen käynyt. Taidepäiväkoti Konsti liittyi Orff-koulujen verkostoon kesällä 2016, jolloin heidän toiminnassaan oli nähtävissä jo paljon Orff-pedagogisia piirteitä. Orff-koulujen verkostoon liittymisen jälkeen Taidepäiväkoti Konstin toiminta ei ole sinällään muuttunut, vaan heidän toimintansa on saanut nimen. Se, että kaikki kasvattajat alkavat mieltää Taidepäiväkoti Konstin osaksi Orff-koulujen verkostoa, tulee vielä viemään aikaa. Tärkeää on kuitenkin muistaa se, että Taidepäiväkoti Konsti on ensisijaisesti taidepäiväkoti ja Orff-pedagogiikka on vain yksi menetelmä muiden joukossa.

7.2 Taidepäiväkoti Konstin kasvattajien ajatuksia Orff-pedagogiikasta

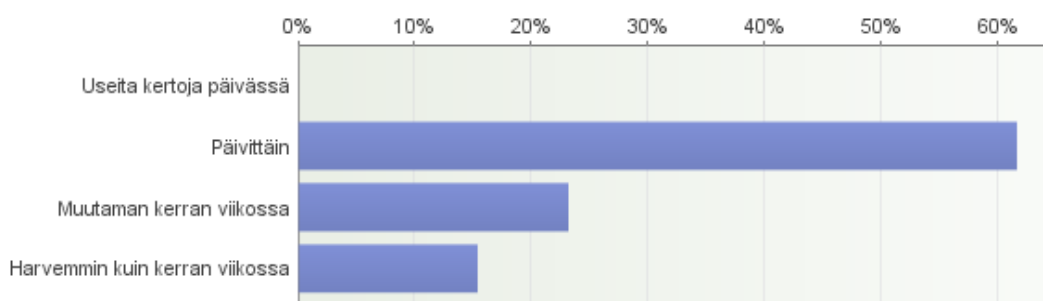
Kysely teetettiin 21 kasvattajalle, joista 13 vastasi kyselyyn. Vastausprosentti oli 61,9. Vastaaajista kaksi työskenteli alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä ja loput 11 yli 3-vuotiaiden lasten ryhmissä. Ensimmäisenä kysyttiin, ovatko kasvattajat saaneet Orff-pedagogiikkaan liittyvää koulutusta tai ohjausta. Kolme kasvattajaa vastasi, ettei ole saanut tällaista koulutusta tai ohjausta. Heistä kaksi olisi halunnut mielellään saada lisäkoulutusta ja yksi ei. Loput vastaajat kertoivat suorittaneensa muun muassa Orff-tasokursseja, osallistuneensa päivän kestäviin koulutuksiin, perehtyneensä aiheeseen liittyviin materiaaleihin tai saaneensa muilta tasokursseja suorittaneilta työkavereilta opastusta. Lisäksi osa vastaajista kertoi, että Taidepäiväkoti Konstin kummi, Soili Perkiö, on pitänyt henkilökunnalle koulutusta Orff-pedagogiikasta.

Seuraavaksi kysyttiin, kuinka motivoituneita kasvattajat ovat toteuttamaan Orff-pedagogiikkaa lapsiryhmissään. Kysymys toteutettiin positiokysymyksenä eli vastaajien tuli valita ääripäiden, ”en ole motivoitunut lainkaan” ja ”olen erittäin motivoitunut”, väliltä omaa motivaatiotaan eniten kuvaava vaihtoehto. Vaihtoehdot olivat numeroina 1–4. Kukaan ei vastannut olevansa lainkaan motivoitunut. Kuusi vastasi olevansa erittäin motivoituneita toteuttamaan Orff-pedagogiikkaa ryhmissään ja loppujen seitsemän kasvattajan motivaatio sijoitui näiden ääripäiden välille (kuva 3). Kysymykseen saatujen vastausten perusteella voidaan päätellä, että Taidepäiväkoti Konstin kasvattajat ovat hyvin motivoituneita Orff-pedagogiikan toteuttamiseen työssään.

Kuva 3 Kasvattajien motivoituneisuus Orff-pedagogiikan toteuttamiseen lapsiryhmissä

Tämän jälkeen kysyttiin valintakysymys, jossa selvitettiin, kuinka usein Orff-pedagogiikkaa toteutetaan ryhmissä. Vastausvaihtoehtoina oli: useita kertoja päivässä, päivittäin, muutaman kerran viikossa ja harvemmin kuin kerran viikossa. Kukaan ei vastannut toteuttavansa Orff-pedagogiikkaa ryhmässään useita kertoja päivässä. Sen sijaan kahdeksan kasvattajaa vastasi toteuttavansa kyseistä pedagogiikkaa päivittäin, kolme muutaman kerran viikossa ja loput kaksi vastaajista harvemmin kuin kerran viikossa. (kuva 4.)

Kuva 4 Orff-pedagogiikan toteuttamisen säännöllisyys ryhmissä

Seuraavaksi selvitettiin, millä tavoin kasvattajat toteuttavat Orff-pedagogiikkaa ryhmissään. Vastaajat nostivat esille prosessimuotoisen toiminnan Orff-pedagogiikan toteuttamisessa. Kasvattajat vastasivat, että prosessin teemana voi olla kirja, jonka pohjalta suunnitellaan toimintaa kuvaamataittoa, liikuntaa ja musiikkiin. Prosessissa voitiin heidän mukaansa käyttää loruja, laulamista, kuvittamista, tanssia sekä keskustelua ja leikkiä. Vastauksissa nousi myös esille ajatus siitä, että toiminta alkaa yksinkertaisesta ja pienestä kohti monimutkaisempia isoja kokonaisuuksia. Näin ollen kyselyyn vastanneiden mukaan Orff-prosessi on läsnä kaikessa tekemisessä.

Vastaajat toivat erityisesti esille Orff-pedagogiikan toteuttamisen erikseen suunnitelluilla tuokioilla, kuten musiikkihetkillä. Kasvattajien itse ohjaamalla musiikkituokioilla toteutetaan Orff-pedagogiikan mukaisesti monipuolisesti kehorytmejä, rytmittelyä, kaikurytmejä, lauluja, itseilmaisua ja soittamista. Myös musiikin tahtiin liikkuminen ja tanssiminen mainittiin vastauksissa. Tämän lisäksi kasvattajien mukaan päiväkodissa dramatisoidaan ja kuvitetaan runoja sekä taiteillaan lasten ideoiden pohjalta. Vastaajat kertoivat liittävänsä Orff-pedagogisia elementtejä myös arjen tilanteisiin kuten siirtymiin, odotustilanteisiin, ruokahetkiin, piireihin sekä spontaanisti arjen eri tilanteisiin sisällä ja ulkona. Yksi vastaajista ei tiennyt, millä tavalla Orff-pedagogiikkaa toteutetaan hänen ryhmässään ja toinen korosti sitä, että kyseessä on taidepäiväkotikoti, jossa Orff-pedagogiikka on vain yksi menetelmä muiden joukossa.

Viimeisenä kysyttiin, mitkä ovat kasvattajien mielestä Orff-pedagogiikan hyvät puolet lasten kasvatuksessa päiväkodissa. Useissa vastauksissa korostettiin sitä, ettei lapsen tarvitse olla erityisen lahjakas tai taitava osallistuakseen toimintaan. Kaikilla on mahdollisuus osallistua tekemiseen omista lähtökohdistaan ja oppia siinä sivussa. Vastaajat olivat sitä mieltä, että Orff-pedagogiikka tuo iloa, hauskuutta, oivalluksia ja onnistumisen elämyksiä lapsille. Hyvänä pidettiin myös toiminnan prosessinomaisuutta sekä mahdollisuutta teematyökentelyyn. Yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että Orff-pedagogiikka mahdollistaa lasten kiinnostustenkohteiden ja ideoinnin huomioimisen. Orff-pedagogiikan monipuolisuus, toiminnallisuus, teeman käsittely eri keinoin sekä mahdollisuus sovittaa arkeen olivat vastaajien mielestä Orff-pedagogiikan hyviä puolia. Yksi vastaaja korostikin sitä, että lapsi oppii aidosti toistojen ja eri keinojen kautta. Lisäksi kasvattajat pitivät hyvänä sitä, että Orff-pedagogiikka sopii eri-

ikäisille lapsiryhmille, eikä se vaadi soittamisen taitoa aikuiselta. Yksi vastaaja ei tiennyt Orff-pedagogiikan hyviä puolia lasten kasvatuksessa päiväkodissa.

7.3 Havainnointi Taidepäiväkoti Konstissa

Havainnoinnit toteutettiin vierailemalla Taidepäiväkoti Konstissa kymmenenä päivänä neljän kuukauden aikana. Havainnoinnit tehtiin päiväkodilla aamupäivisin, sillä toiminta tapahtuu pääosin tähän aikaan päivästä. Lähes kaikkien päiväkodin ryhmien toimintaa käytiin havainnoimassa. Havainnoinnit tapahtuivat sisätiloissa, sillä ulkona Orff-pedagogiikkaa oli havaittavissa vähemmän toiminnan vapaamuotoisuuden vuoksi. Ryhmien kasvattajien kanssa oli sovittu etukäteen, milloin ja missä ryhmässä havainnoitaisiin. Tällöin ryhmät pystyivät valmistautumaan siihen, että ryhmän ulkopuolisia on tulossa seuraamaan heidän toimintaansa.

Orff-pedagogiikan yhdessä tekeminen näkyi Taidepäiväkoti Konstin toiminnassa muun muassa siinä, että kaikilla lapsilla oli mahdollisuus osallistua toimintaan omista lähtökohdistaan. Lapset osallistuivat toimintaan pääosin hyvin aktiivisesti. Jos lapsi ei kuitenkaan syystä tai toisesta halunnut osallistua toimintaan, pystyi hän tarkkailemaan sivummalta muita ja liittymään mukaan toimintaan niin halutessaan. Kasvattajien pitämässä toiminnassa yhdistyi eri taidemuodot Orff-pedagogiikkaa mukaillen. Esimerkiksi ryhmässä, jossa oli viisivuotiaita, toteutettiin tuokio, johon sisällytettiin musiikkia, soittimilla soittamista, laulamista, kehorytmejä, maalaamista, piirtämistä sekä tanssia. Tuokioon rakennettiin teeman mukainen tunnelma rekvisiittaa hyödyntäen. Myös kasvattaja osallistui aktiivisesti toimintaan näyttäen mallia lapsille.

Kaikissa ryhmissä, joissa havainnoitiin, käytettiin rytmittelyä. Useimmissa päiväkodin ryhmissä oli käytössä ruokarytmit ja lapset saivat ehdottaa, mihin kehonosaan käsillä rytmitetään. Rytmittelyä havaittiin suunniteltujen tuokioiden ohella myös siirtymä- ja odotustilanteissa. Päiväkodissa käytettiin kehorytmejä, joissa tuli paljon kehon keskiviivan ylityksiä. Lapset muun muassa taputtelivat rytmisä polviin käsien mennessä ristiin. Tämän lisäksi muihin kehonosiin rytmitettiin sekä tömisteltiin jaloilla lattiaan. Rytmittelyä havaittiin myös tehtävän pareittain, jolloin lapset esimerkiksi taputtivat toistensa käsiin. Rytmitykset tapahtuivat aikuisjohtoisesti niin, että aikuinen mallinsi lapsille rytmejä.

Yhden tuokion lopuksi kasvattaja antoi taputtamalla jokaiselle lapselle erilaisen rytmin, joka lapsen tuli toistaa. Kun lapsi toisti rytmin oikein, pääsi hän valmistautumaan ulos lähtöön. Havaintojen mukaan pienempien lasten rytmiharjoitukset olivat helpompia kuin isompien lasten, joilla rytmiharjoitukset olivat jo monimutkaisempia.

Kasvattajien ohjauksien lisäksi havainnoitiin kahden musiikkiopiston opettajan ohjaamia musiikkituokioita. Kyseisillä musiikkituokioilla havaittiin Orff-pedagogisia piirteitä muun muassa siinä, että tuokioilla yhdisteltiin paljon soittoa, laulua, liikettä ja improvisaatiota. Musiikkituokioilla oli paljon erilaisia soittimia, kuten kalvo-, puu- ja metallisoittimia. Lapset pääsivät itse valitsemaan, mitä soitinta soittavat ja samalla he opettelivat vuorottelemaan soittimilla. Soittimia soitettiin ja kuunneltiin, millaisia ääniä niistä kuuluu. Tämän lisäksi mietittiin ja kokeiltiin omalla äänellä, millainen ääni eri soittimista lähtee. Yhdellä musiikkituokiolla tehtiin myös suulla ja keholla ääniä ja kokeiltiin esimerkiksi, miten kasvot liikkuvat. Samaa rytmiä toistettiin sekä soittimilla että keholla.

Havaintojen mukaan kasvattajat käyttivät Orff-pedagogiikkaa myös ryhmän hallintaan liittyvissä tilanteissa. He kiinnittivät esimerkiksi lasten huomion toimintaan tekemällä rytmityksiä, laulamalla tai kuiskaamalla. He eivät siis juuri-kaan käyttäneet ääntä tai puhetta lasten ohjeistamiseen ja ryhmän hallintaan. Lapset saattoivat aluksi olla hieman rauhattomia, mutta lähtivät toistamaan aikuisen mallin mukaan rytmityksiä. Kasvattajat ohjasivat lapsia myös laulamalla ohjeita sekä käyttämällä monipuolisesti kehoaan ja ääntään. Lisäksi kasvattajat eläytyivät toimintaan ja toiminnan toteuttaminen oli tarinanomaista.

Ryhmien toiminnassa ilmeni myös prosessimaisuus. Esimerkiksi tunnetyökentelyä toteutettiin lukemalla ensin Katri Kirkkopellon Piki-kirjasta kiukusta. Tämän jälkeen tanssittiin kiukkutanssia ja askarreltiin kiukkuotuksia. Myös proggiksen valmistelussa oli havaittavissa prosessi; Esikoululaisille tuli ääniviestejä kuvitteelliselta avaruusolennolta, joka antoi lapsille kuvataidetyökentelyyn liittyviä ohjeita. Lapset askartelivat muun muassa "avaruusmönjätä" voimakiviä, tekivät planeettoja, maalasivat galaksia ja tähtisumua ja tekivät koneita. Avaruusteema oli nähtävissä vuoden 2018 proggiksessa.

Tutkimuksessa havaittiin, että Orff-pedagogiikkaa toteutetaan hyvin eriävissä määrin päiväkodin ryhmissä. Osassa ryhmistä Orff-pedagogiikkaa oli havaittavissa jokaisella havainnointikerralla, kun taas osassa ryhmistä Orff-pedagogiikkaa oli havaittavissa vähän tai ei ollenkaan. Osassa ryhmistä Orff-pedagogiikan toteuttaminen sijoittui lähinnä toimintatuokioihin, mutta muutamissa ryhmissä sitä oli myös odotus- ja siirtymätilanteissa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastatteluiden, kyselyn ja havainnointien tuloksena voidaan sanoa, että Taidepäiväkotia Konstissa toteutetaan Orff-pedagogiikkaa monella tapaa. Päiväkodin toiminnassa ovat läsnä taiteen eri muodot päivittäin ja niitä yhdistetään myös yksittäisten toimintatuokioiden aikana. Esimerkiksi yhden tuokion aikana saatetaan sekä tanssia, laulaa, soittaa että tehdä kuvataidetyöskentelyä. Päiväkodin arjessa Orff-pedagogiikka näkyy eniten rytmittelyinä musiikkituokioissa sekä odotus- ja siirtymätilanteissa. Myös Orff-pedagogiikan prosessimaisuus on läsnä arjessa erilaisten projektien kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että saman teeman ympärillä työskennellään pitkiä ajanjaksoja monipuolisesti eri taiteenmuotoja käyttäen. Näin teemaa käsitellään lasten kanssa syvällisemmin ja vältetään toiminnan irrallisuus. Esimerkiksi askartelua ei valita tehtäväksi vain sen vuoksi, että se on hauska, vaan sen tulee lapsen kehityksen tukemisen lisäksi liittyä käsiteltävään teemaan. Päiväkodissa tuokioiden aikana huomioidaan myös tunnelman luominen.

Haastatteluiden, havainnoinnin ja kyselyn mukaan Taidepäiväkotia Konstissa toteutettavassa toiminnassa otetaan huomioon lasten ikä- ja taitotaso. Näin ollen myös Orff-pedagogiikkaa toteutetaan eri-ikäisten lasten osaaminen huomioon ottaen. Haastatteluissa kävi ilmi, että pienempien lasten kanssa harjoitteluaan yksinkertaisempia asioita, kuten perussykettä ja lapsen kasvaessa toiminta monipuolistuu sekä vaikeutuu sopivissa määrin. Lapsi saa osallistua toimintaan omista lähtökohdistaan. Orff-pedagogiikka on yhdessä tekemistä ja kokemista, joten jokaiselle lapselle annetaan mahdollisuus osallistua toimintaan. Lisäksi Taidepäiväkotia Konstissa ajatellaan, että kaikki lapset osaavat ja pystyvät osallistumaan toimintaan, eikä siihen tarvita mitään erityislahjoja.

Tutkimuksen mukaan Taidepäiväkoti Konstissa työskentelevät ajattelevat Orff-pedagogiikan tukevan lapsen kielenkehitystä ja lukemaan oppimista. Esimerkiksi kaikuna opettelu, rytmittäminen ja loruttelu kehittävät kasvattajien mukaan lapsen puhetta. Orff-pedagogiikassa käytetään paljon myös kehoa muuan muassa tanssin ja kehorytmien kautta, jolloin lapsen kehontuntemus ja motoriset taidot kehittyvät. Myös tästä on hyötyä lapsen kielenkehityksessä. Lisäksi Orff-pedagogiikkaan liittyvän musiikillisen toiminnan kautta lapsen rytmi- ja melodiataju kehittyvät. Eri taidemuotojen kokeileminen vahvistaa lapsen omaa taiteellista kasvua ja lapsen tarkkaavaisuus kehittyy, kun hän seuraa kasvattajan eleitä, ilmeitä sekä havainnoi toimintaa pysyäkseen siinä mukana. Taidepäiväkoti Konstin kasvattajat olivat myös sitä mieltä, että Orff-pedagogiikka vahvistaa lapsen itsetuntoa. Erityisesti onnistumisen kokemukset vahvistavat itsetuntoa sekä se, että toiminnassa otetaan huomioon jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet. Kasvattajat olivat myös sitä mieltä, että Orff-pedagogiikka tarjoaa lapsille ilon ja oivalluksien kokemuksia.

Orff-pedagogiikan toteuttaminen Taidepäiväkoti Konstin ryhmissä vaihteli vielä jonkin verran. Tähän vaikutti oleellisesti se, että jokaisella kasvattajalla oli oma tapansa toteuttaa kyseistä pedagogiikkaa ja että tutkimusta tehtäessä vain osa kasvattajista oli käynyt Orff-pedagogiikkaan liittyvillä kursseilla. Kyselyyn vastanneet Taidepäiväkoti Konstin kasvattajat olivat pääosin hyvin motivoituneita Orff-pedagogiikan toteuttamiseen, mutta moni kaipasi vielä lisää tietoa ja koulutusta kyseisestä pedagogiikasta. Orff-pedagogiikkaa oli havaittavissa eniten ryhmissä, joissa työskenteli Orff-pedagogi. Parhaimmillaan joissain ryhmissä Orff-pedagogiikkaa toteutettiin päivittäin, kun taas osassa ryhmistä harvemmin kuin kerran viikossa. Osassa ryhmistä Orff-pedagogiikkaa oli havaittavissa hyvin vähän ja osalle kasvattajissa oli vielä epäselvää, miten Orff-pedagogiikka voidaan toteuttaa. Kasvattajat halusivat myös muistuttaa, että Taidepäiväkoti Konsti on ensisijaisesti taidepäiväkoti, jossa Orff-pedagogiikkaa toteutetaan yhtenä taidekasvatuksen menetelmänä muiden joukossa.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Orff-pedagogiikka näkyy Taidepäiväkoti Konstin arjessa ja tämä oli myös tutkimuksen pääkysymys. Opin-

näytetyössä käytettiin useaa tutkimusmenetelmää kattavien tuloksien saamiseksi tutkitusta aiheesta. Taidepäiväkotia Konstissa työskenteleville Orff-pedagogeille tehty haastattelut olivat luonteva menetelmä saada lisää tietoa kyseisen päiväkodin Orff-pedagogisesta toiminnasta. Koska koko henkilökunnan haastattelemineen olisi ollut liian työlästä, pidettiin kyselyn teettämisestä hyvänä ratkaisuna. Kyselyn vastausprosentti oli 61,9, mutta tätä suurempi vastausprosentti olisi ollut toivottava, jotta oltaisiin saatu kattavampi kuva kasvattajien ajatuksista ja kokemuksista Orff-pedagogiikasta. Havainnointien avulla pyrittiin vahvistamaan ja laajentamaan haasteluissa ja kyselyssä esille nousutta tietoa Orff-pedagogiikasta Taidepäiväkotia Konstissa arjessa. Opinnäytetyön pääkysymykseen, ”miten Orff-pedagogiikka näkyy taidepäiväkotia Konstissa arjessa”, saatiin vastauksia jokaisella kolmella käytetyllä tutkimusmenetelmällä.

Tutkimuksella oli kolme alakysymystä, joista ensimmäinen oli: Mitä Orff-pedagogiikka on? Vastauksen saamiseksi tähän kysymykseen, perehdyttiin aihetta käsittelevään kirjallisuuteen sekä haastateltiin Orff-asiantuntijoita Soili Perkiötä ja Markku Kaikkosta. Orff-pedagogiikasta ei ole kovinkaan paljon suomenkielistä tietoa ja monet aiheesta kertovat teokset ovat jo melko vanhoja. Asiantuntijahaastatteluiden avulla saatiin siten tuoretta tietoa Orff-pedagogiikasta sekä täydennystä kirjallisuudesta löydettyyn tietoon. Asiantuntijahaastattelut olivat hyvä tutkimusmenetelmä myös sen vuoksi, että Orff-pedagogiikka oli jokaiselle opinnäytetyöryhmän jäsenellekin vielä vieras aihe. Näin pystyttiin esittämään asiantuntijoille tarkentavia kysymyksiä kirjallisuudesta esille nousseista asioista. Työn ensimmäiseen alakysymykseen saatiin vastaus kirjallisuuden ja asiantuntijahaastatteluiden avulla.

Opinnäytetyön toinen alakysymys oli, miten työntekijät kokevat Orff-pedagogiikan hyödyt päiväkodin arjessa. Tähän kysymykseen saatiin odotettua vähemmän vastauksia. Sen sijaan saatiin enemmän tietoa siitä, mitkä ovat Orff-pedagogiikan hyödyt lapsen kasvulle ja kehitykselle kuin sille, mitä hyötyä kyseisestä pedagogiikasta on päiväkodin arjessa. Jälkikäteen ajateltuna olisi ollut hyvä miettiä tarkemmin haastatteluiden ja kyselyn kysymyksiä sekä selvittää opinnäytetyön aihetta vielä enemmän. Viimeisenä tutkimuksen alakysymyksenä oli, miten Orff-pedagogiikkaa toteutetaan eri-ikäisten lasten kanssa. Tähän saatiin vastauksia eri tutkimusmenetelmien kautta, mutta olisi ollut toivottavaa saada vielä laajemmin konkreettisia esimerkkejä tutkittavasta aiheesta.

Lisäksi opinnäytetyöryhmän olisi ollut hyvä perehtyä Orff-pedagogiikkaan syvällisemmin ennen ensimmäisiä haastatteluja. Siten oltaisiin todennäköisesti osattu asettaa paremmin kysymykset, joilla haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Orff-koulujen verkostoon liittyminen on Taidepäiväkoti Konstille vielä melko uutta. Jo ennen verkostoon liittymistä päiväkodin toiminnassa on ollut Orff-pedagogisia piirteitä ja viime vuosina yhä useampi kasvattaja on aloittanut Orff-pedagogiopinnot. On oletettavaa, että Orff-pedagogiikka tulee tulevaisuudessa näkymään Taidepäiväkoti Konstin arjessa nykyistä enemmän, kun yhä useampi kasvattaja kouluttautuu Orff-pedagogiksi. Ajan kuluessa myös tietoisuus Orff-pedagogiikasta varmasti lisääntyy päiväkodin sisällä. Yksi hyvä jatkotutkimusaihe olisikin tutkia, miten Orff-pedagogiikka näkyy Taidepäiväkoti Konstissa esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua. Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa pohdittiin, onko Orff-pedagogiikasta hyötyä lapsen kielen kehitykselle, mutta tämän todettiin olevan itsessään jo yhden opinnäytetyön laajainen aihe. Siispä toinen hyvä jatkotutkimusaihe voisi olla Orff-pedagogiikan vaikutus lapsen kielenkehitykseen.

Tutkimusta tehtäessä, tulee siihen osallistuville selvittää tutkimuksessa käytettävät menetelmät sekä tutkimuksen tavoitteet (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Ennen varsinaisen tutkimustyön aloittamista, päiväkodin johtajalle lähetettiin sähköpostilla tiedote opinnäytetyöstä ja siinä käytettävistä tutkimusmenetelmistä. Johtaja laitoi tämän tiedotteen lasten vanhemmille. Näin vanhemmilla oli mahdollisuus ilmoittaa etukäteen, mikäli heidän lastaan ei saisi kuvata havainnointien yhteydessä. Myös Taidepäiväkoti Konstin kasvattajille laitettiin erillinen tiedote opinnäytetyön tavoitteista ja menetelmistä. On tärkeä huomioida, että tutkimusta varten kerättäviä tietoja tulee käyttää vain luvattuun tarkoitukseen, eikä niitä saa antaa ulkopuolisille (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Lähetetyissä tiedotteissa luvattiinkin, että kerättävää tutkimusaineistoa käytetään vain tähän opinnäytetyöhön.

Orff-pedagogien haastatteluiden tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin päiväkodin ryhmiin, sillä kyseiset pedagogit kertoivat lähinnä omiin ryhmiinsä liittyvistä kokemuksista. Kysely puolestaan kohdistettiin kaikille päiväkodin kasvattajille, mutta siihen vastasi vain osa. Tämän vuoksi myös kyselyn tulosten

ei voida ajatella kuvaavan kaikkien päiväkodin ryhmien tämän hetkistä tilannetta. Kyselyn tulokset voisivat olla erilaiset, mikäli myös kyselyyn vastaamatta jättäneet olisivat osallistuneet kyselyyn. Kasvattajia muistutettiin kyselyyn vastaamisesta useasti ja eri tavoin muun muassa lähettämällä sähköpostia ja tekstiviestejä. Lisäksi kasvattajia muistutettiin kasvatustien päiväkodin toiminnan havainnointien yhteydessä. Myös päiväkodinjohtaja kävi viemässä jokaiseen ryhmään kirjallisen muistutuksen kyselyyn vastaamisesta.

Tutkimusta tehtäessä tulee huomioida, että tutkittavilla on oikeus tietää ennen tutkimukseen osallistumisestaan seuraavat asiat: heillä on oikeus olla osallistumatta tutkimukseen ja heillä on mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa tutkimuksen missä tahansa vaiheessa. Tämän lisäksi tutkimuksessa tulee taata tutkittaville oikeus anonymiteettiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Opinnäytetyötä varten teetetyn kyselyn alussa kerrottiin, että kysely toteutetaan anonymisti ja ettei kenenkään kyselyyn osallistuneen nimi tulisi näkymään opinnäytetyössä. Samalla kun kasvattajia muistutettiin kyselyyn vastaamisesta, painotettiin heille myös vastaamisen merkitystä. Kuitenkin jokaisen kasvattajan oikeutta olla osallistumatta heille teetettyyn kyselyyn kunnioitettiin.

On syytä pohtia, keitä olivat nämä kyselyyn vastaamatta jättäneet kasvattajat. Oliko vastaamatta jättäneissä henkilöitä, joiden vastaukset olisivat muuttaneet kyselyn tuloksia oleellisesti tai tuoneet lisää tietoa Taidepäiväkotia Konstissa tapahtuvasta Orff-pedagogiikasta. Myös sitä on hyvä miettiä, mitkä taustatekijät vaikuttivat kyselyyn vastaamatta jättämiseen. Oliko kyselyyn vastaamatta jättämisen taustalla esimerkiksi se, että kasvattaja oli ollut sairaana ja poissa töistä. Tämän vuoksi hän ei ehkä pystynyt osallistumaan kyselyyn tai nähnyt kyselyyn vastaamista tärkeimpänä asiana töihin palattuaan. Entä pitivätkö osa kasvattajista omaa osallistumisestaan kyselyyn turhana tulosten kannalta? Esimerkiksi sen takia, ettei heillä ole juurikaan tietoa ja kokemusta Orff-pedagogiikasta. Kattavampien tutkimustulosten saamiseksi, olisi ollut toivottavaa, että kaikki kasvattajat olisivat vastanneet kyselyyn, riippumatta siitä, kuinka paljon kokemusta heillä on Orff-pedagogiikasta.

Havainnoinnista tutkimusmenetelmänä olisi voinut saada enemmän irti, mikäli havainnointikertoja olisi ollut vielä enemmän. Tutkimusta tehtäessä käytiin lähinnä havainnoimassa ryhmissä, joissa oli Orff-pedagogeja. Havainnoiteja

olisi voinut käydä tekemässä vielä järjestelmällisemmin kaikissa ryhmissä, jolloin oltaisiin saatu kattavampi kuva koko päiväkodin Orff-pedagogisesta toiminnasta. Tehtyjen havainnointien hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että havainnoitsijoita oli kolme, näin ollen havaintojen tulokset eivät perustu vain yhden ihmisen tekemiin havaintoihin.

Opinnäytetyön tuloksia ei voida verrata aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, sillä vastaavanlaisia tutkimuksia ei ole aikaisemmin tehty Taidepäiväkoti Konstissa tai muissa päiväkodeissa. Mielestämme opinnäytetyön teoriaosa ja empiirinen osa kohtaavat toisensa. Teoriaosassa on avattu opinnäytetyön keskeisintä käsitettä, Orff-pedagogiikkaa, jonka elementtejä on havaittavissa myös tutkimuksessa. Taidepäiväkoti Konsti on varhaiskasvatusta tarjoava päiväkotikoti, jonka toiminnassa painottuvat ilmaisun monet muodot. Tämän vuoksi varhaiskasvatusta ja sen ilmaisun muodot ovat olleet havaittavissa koko tutkimuksen ajan.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi on tarjonnut mahdollisuuden tutustua opinnäytetyöryhmälle uuteen ja mielenkiintoiseen aiheeseen sekä tutkimuksen tekemiseen. Kyseinen tutkimus tarjoaa tietoa Orff-pedagogiikasta ja sen näkymisestä Taidepäiväkoti Konstissa lasten vanhemmille sekä muille aiheesta kiinnostuneille. Myös päiväkodin johtaja ja henkilökunta saavat katsauksen päiväkodissa tapahtuvasta Orff-pedagogisesta toiminnasta. Näin ollen he pystyvät jatkossa tulosten pohjalta kehittämään Orff-pedagogista toimintaa päiväkodissa.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahoranta, L. 2012. Lapsen osallisuuden tukeminen päivähoidossa. Musiikki osallisuuden mahdollistajana alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50716/Ahoranta_Laura.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 22.1.2018].

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Hamina: AKA-TIIMI Oy.

Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi.

Aulos, Jade. 2017. Orff-pedagogiikka yläkoulussa ja lukiossa. Maisteritutkielma. Jyväskylän yliopisto. Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/55590/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201710093963.pdf?sequence=1> [viitattu 22.1.2018]

Bell, J. 1993. Doing your research project. A Guide for First-Time Researchers in Education and Social Science. Buckingham: Open University Press.

Frazee, J. & Kreuter, K. 1987. Discovering Orff. A Curriculum for Music Teachers. New York: Schott Music Corporation.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Helakorpi, S. 1999. Opinnäytetyö ja tutkimustoiminta ammattikorkeakouluissa. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hujala, E. 2002. Uudistuva esiopetus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Warner/ Chappell Music Finland

JaSeSoi ry. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jase-soi.org/koulutukset> [viitattu 29.1.2018].

Kaikkonen M. 1995. Orff-pedagogiikasta ja kasvatustajatteluista. *JaSeSoi Journal* 1995. 14-17.

Kaikkonen, M., Oksanen, T. & Perkiö, S. 2014. Orff-OPS. Musiikkipedagogiikan koulutusohjelma opetussuunnitelma. Orff-kurssit 1, 2 ja 3. Järvenpää: Järvenpään kirje- ja lomakepaino Oy.

Kaikkonen, M. 2017. Musiikkikasvattaja. Haastattelu 14.12.2017. Resonaari.

Lavas, M. 2017. Art Kindergarten Konsti, Kerava, Finland. Teoksessa: *Orff-Schulwerk heute. Elementare Musik- und Tanzpädagogik* 97. Salzburg: Orff.

Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. (toim). 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa –käsikirja. Tallinna: Classicus.

Linnankivi, M., Tenkku, L. & Urho, E. 1981. Musiikin didaktikka. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Metsämuuronen, J.(toim). 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. Päivitetty 18.10.2016. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 31.8.2017].

Orff, C. 2000. Schulwerk. Katsaus menneeseen ja tulevaan. Teoksessa Perkiö, S. (toim.). Orff – Schulwerk. Artikkeleita eri vuosikymmeniltä. Helsinki: Carl Orff –säätiö & JaSeSoi ry, Orff - Schulwerk Association of Finland.

Perkiö, S. 2010. Orff-pedagogiikka. Teoksessa Juntunen, M.-L., Perkiö, S. & Simola- Isaksson, I. Musiikkia liikkuen. Musiikkiliikunnan käsikirja 1. Helsinki: WSOYpro Oy, 28–36.

Perkiö, S. 2017. Musiikkikasvatuksen lehtori. Haastattelu 14.12.2017. Sibelius akatemia.

Pääjoki, T. 2017. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–120.

Raatikainen, H. 2018. Lastentarhanopettaja. Haastattelu 4.1.2018. Taidepäiväkoti Konsti.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ruokonen, I. 2017. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–135.

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa: Ruokonen, I. Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim). Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 48–55.

Rytty, S. 2013. ”Lentävää toffeeta ja kultatikkareita”. Lasten onnistumisen kokemuksia tukemassa. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/60378/Rytty_Sofia.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 22.1.2018]

Setälä, H. 1995. Orff-pedagogiikan prosessi. Ystävyyden talo. Teoksessa JaSeSoi 1995. JaSeSoi ry, 9–13.

Suomela, M. 2017. Päiväkodinjohtaja. Haastattelu 23.10.2017. Taidepäiväkoti Konsti.

Suomela, M. 2018. Päiväkodinjohtaja. Haastattelu 8.1.2018. Taidepäiväkoti Konsti.

Taidepäiväkoti Konsti. 2018a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.taidepaivakotikonsti.fi/konsti-info.html> [viitattu 8.1.2018].

Taidepäiväkoti Konsti. 2018b. Konstien taidekasvatus. Esite.

Tiusanen, E. 2001. Musiikkikasvatus alle kolmivuotiailla. Teoksessa Helenius, A. Karila, K. Munter, H. Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoitopaikat. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY, 179–197.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Uusitalo, H. 1996. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

Vainio, L. 1997. "Orff meets praxis" eli Orff nykypäivän musiikkikasvatusfilosofian valossa. *JaSeSoi Journal* 1997. 7–16.

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilhunen, T. & Hakala, M. 2016. Taidepäiväkoti Konstista Pohjoismaiden ensimmäinen Orff-päiväkoti. *JaSeSoi Journal* 2016/2, 15.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Orff-pedagogiikan prosessiympyrä. Kärkkäinen, L. 2018

Kuva 2. Musiikkipedagogiikan koulutusohjelma. Kärkkäinen, L. 2018

Kuva 3. Kasvattajien motivoituneisuus Orff-pedagogiikan toteuttamiseen lapsiryhmissä.

Kuva 4. Orff-pedagogiikan toteuttamisen säännöllisyys ryhmissä

Orff-pedagogiikan näkyminen Taidepäiväkoti Konstina arjessa

Hei, tämä kysely on tarkoitettu Taidepäiväkoti Konstina lapsiryhmissä työskenteleville työntekijöille. Toivomme, että vastaat kyselyyn huolella ja rehellisesti. Kysely toteutetaan anonymisti, joten kenenkään kyselyyn osallistuneen nimi ei tule näkymään opinnäytetyössämme. Kysymyksiä on kahdeksan, joista osa on avoimia ja osa monivalintakysymyksiä. Tulet vastaamaan seitsemään kysymykseen.

Vastauksesi on arvokas opinnäytetyömme kannalta.

1. Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet?

- ☐ Alle 3-vuotiaat
☐ Yli 3-vuotiaat

2. Oletko saanut Orff-pedagogiikkaan liittyvää koulutusta tai ohjausta?

- ☐ Olen saanut
☐ En ole saanut

3. Kerro minkälaista koulutusta tai ohjausta olet saanut?

4. Haluaisitko saada Orff-pedagogiikkaan liittyvää koulutusta tai ohjausta ja minkälaista? (esim. Orff-pedagogin koulutus, ohjausta Orff-ammattilaisilta yms.)

5. Kuinka motivoitunut olet toteuttamaan Orff-pedagogiikkaa lapsiryhmässäsi?

	1	2	3	4	
En ole motivoitunut lainkaan	☐	☐	☐	☐	Olen erittäin motivoitunut

6. Kuinka usein Orff-pedagogiikkaa toteutetaan ryhmässäsi?
- ☐ Useita kertoja päivässä
 - ☐ Päivittäin
 - ☐ Muutaman kerran viikossa
 - ☐ Harvemmin kuin kerran viikossa
7. Millä tavoin Orff-pedagogiikka toteutetaan ryhmässäsi?
8. Mitkä ovat mielestäsi Orff-pedagogiikan hyvät puolet lasten kasvatuksessa päiväkodissa?

Taidepäiväkoti Konsti

Tutkimuslupahakemus

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta, Mikkelistä. Haemme teiltä, Taidepäiväkoti Konstilta, lupaa opintoihimme kuuluvan opinnäytetyön tekemiseksi. Opinnäytetyömme aiheena on Orff-pedagogiikan näkyminen Taidepäiväkoti Konstin arjessa. Tarkoituksenamme on kerätä tutkimusaineisto havainnoimalla päiväkodin toimintaa sekä haastatteleamalla ja tekemällä kyselyn työntekijöille. Havainnoinnissa käytämme apuna valokuvausta ja videointia. Videomateriaali tulee vain omaan käyttöömme. Tarkoituksenamme on suorittaa haastattelut ja kysely vuoden 2017 loppuun mennessä ja havainnointi tammikuun 2018 loppuun mennessä.

Pyydämme tällä lupalomakkeella lupaa

- a) videoida päiväkotinne toimintaa (lapsia ja henkilökuntaa) syksyn 2017 ja kevään 2018 aikana
- b) havainnoida päiväkotinne toimintaa
- c) toteuttaa kysely henkilökunnalle
- d) hyödyntää havainnointi- ja haastatteluaineistoja opinnäytetyömme raportoinnissa ja tulosten esittämisessä. Valmis opinnäytetyömme tullaan julkaisemaan valtakunnallisessa Theseus-tietokannassa
- e) haastatella teitä, Marja Suomelaa.

Sitoudumme noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. Havainnoitavia henkilöitä ei mainita loppuraportissa heidän omilla nimillään. Haastattelu- ja videoaineisto ovat ainoastaan meidän käytössämme.

Kerromme mielellämme lisää opinnäytetyöstämme

Riina Ahonen

Kaisa Jämsén

Maiju Kärkkäinen

Sosionomiopiskelijat, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Yhteyshenkilö Kaisa Jämsén

puh. xxx xxxxxxx

Opinnäytetyömme ohjaa Lea Saari-Kääriäinen. Halutessanne voitte olla myös häneen yhteydessä työhön liittyvissä kysymyksissä: puh. xxx xxxxxxx

Tutkimusluvan myöntäminen

Annan Riina Ahoselle, Kaisa Jämsénille ja Maiju Kärkkäiselle luvan kerätä ja käyttää tutkimusmateriaalia kohdissa a-e mainituilla tavoilla.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys